Q. B. V.

SPICILEGIVM OBSERVATIONVM DE INDORVM MORBIS ET MEDICINA.

INDVLGENTE MEDICORVM ORDINE
IN ALMA ERNESTINA
PRAESIDE
D. IO. HERMANNO FüRSTENAU
PRIMARIO MEDICINAE, OECONOMIAE
ORDINARIO PROFESSORE,
ORDINIS MEDICI H. T. DECANO,

PRO LICENTIA
IMPETRANDI SVMMOS IN ARTE SALVTARI HONORES
PVBLICO SENATVS ACADEMICI EXAMINI
EXPOSITVM
A
IOHANNE PHILIPPO PAXMANNO
HAMELIENSI.

D. XXXI. MART. CIↃ IↃ CC XXXV.

H. L. Q. S.

RINTELII TYPIS IOH. GODOFR. ENAX
ACAD. TYPOGR.

OBSERVATIO I.

Spicilegium poſt meſſem inſtituere, uti in omni diſciplinarum genere, ita in arte cumprimis ſalutari juvat.

SCHOLION.

Amplam poſt meſſem rerum in omni doctrina pulcherrimarum, obviarum, reconditarum, utilium, neceſſariarum, jucundarum, æquo & induſtrio rerum ſcrutatori ſpicilegium usque relictum eſſe, intelligentibus conſtat. Neque vero, id ut planum ſingulis & manifeſtum fiat, vel falcem in alienam mittendo meſſem, vel per varia ſcientiarum argumenta errando, inductionis ope, probationem aggredi neceſſarium erit, cum vel ſola ſervandorum hominum diſciplina, quod agamus, quod dicamus, ſcribamusque, abunde ſuggerat. Ea vero, uti ex ſanioris philoſophiæ, quâ naturam ejusque affectiones mutationesque ſcrutatur, fontibus originem trahens, obſervationibus ſedulo factis incrementum debet, ita earum non neglecta applicatione uſuque continuato adoleſcit magis, ſenſimque ad majus indies perfectionis faſtigium adſpirat. Hiſce vero circum-

ſpecte adornandis erectioris viri ingenii nullo non tempore inſudarunt, & quæ circa corporum naturalium inque primis humani indolem, conditionem, varietatem ſenſuum miniſterio, viſusque præſertim annotarunt, editis eam in rem anatomici, phyſici, medici, pathologici, ſemiotici, therapeutici argumenti haud contemnendis obſervationibus, cum erudito communicarunt orbe. Ingens equidem hic notatur diſcrimen, obvia nonnullis & ex trivio petita, vera, falſa, certa, incerta, viſu an auditu cognita corradentibus, aliis non niſi ſingularia, rariora, admiranda, & felici beata ſucceſſu enarrantibus, adverſos vero & funeſtos præſidiorum effectus aſtute celantibus; ſelecta denique, & veram ſpondentia utilitatem, triſtia pariter & læta, obvia ſimul & rariora, ſed vera utrinque & certa, ita ut eorum quæ ad rem pertinent, nihil temere omittatur, eleganti & concinna ratione tradentibus aliis. Ac licet iis, quæ ab integris collegiis & ſocietatibus litterarum ac ſcientiæ inprimis naturalis incremento dicatis, & ſeculo ſuperiori ac præſenti in Gallia, Britannia, Italia, Rusſia & Germania pasſim erectis, hodieque vigentibus, eorumque membris & ſociis ſunt profecta obſervata, palma præ reliquis a multis tribuatur; re tamen penitius expenſa fatendum omnino eſt, in actis, ut communiter vocantur, in ephemeridibus, in annalibus, in miſcellaneis iſtis obſervationibus, annuo vel menſtruo ſpatio edi ſolitis vera non raro falſis, incertis certa, utilia minus talibus, rarioribus & ſelectis proletaria & ubivis obvia, malis miſceri bona.

bona. Mirum ut non ſit, tantam poſt obſervationum meſſem, alios inter, doctiſſimorum Bigæ Medicorum, THEODORO KERKRINGIO, & FRANCISCO HILDESHEIMIO, illi quidem anatomicum, huic vero pragmaticum conficiendi ſpicilegium relictam eſſe provinciam. Neque vero etiamnum, neque impoſterum inventis, dictis, enarratis, obſervatis aliquid addendi deerit occaſio. „Multum enim, verba ſunt SENECÆ: egerunt, „ qui ante nos fuerunt, ſed non peregerunt, mul- „ tum adhuc reſtat operis reſtabitque multum. Na- „ tura enim, ſtudio quaſi quærentem fugit, & oc- „ cultat, quod oſtendat reviſenti. Veniet tempus, „ quo iſta quæ nunc latent in lucem dies extrahat, & „ longioris ævi diligentia.

obſ. anat. *d. aff. cap.* *Quæſt. Nat. L. VII, CXXV.*

OBS. II.

In hiſtoria naturali & medica Indiæ orientalis non deficit ſpicas poſt meſſem colligendi materies.

SCHOLION.

Illos inter, qui de aëre, aquis & locis Indiæ orientalis id quod ſenſibus uſurparunt, litterarum monumentis comprehenſum memoriæ prodiderunt, IOSEPHVS à COSTA, JACOBVS BONTIVS, WILHELMVS TEN RHYNE, ANDREAS CLEYERVS, GEORGIVS EBERHARDVS RVMPHIVS, HERBERTVS DE JÄGER, ENGELBERTVS KÆMPFERVS, ut reliquos, & qui botanica ſigillatim tradiderunt, CHRISTOPHORVM à COSTA, CAROLVM CLVSIVM, GARCIVM ab orto & ſimiles tacea-

Hiſt. Nat. et mor. Ind. *Hiſt. Nat. Ind.* *d. moxa epiſtol. var. add. M. B. V.* *Hiſtor. Simpl. Ref.* *Amœnit. exot.*

ceamus, nec ſine elogio commemorandi veniunt. Neque vero itinerum illuc a variis factorum relationes hic prorſus ſunt negligendæ. Non pauca enim apud A. OLEARIVM, I. A. de MANDELSLO, I. B. TAVERNIERIVM, I. THEVENOTIVM, I. SPONIVM, DELLONIVM aliosque occurrunt ſcopo noſtro apprime inſervientia. Sed uti hæc talia vaſtis plerumque operibus diſperſa non ſine labore plerumque colliguntur; ita poſt laudatiſſimos priorum in hoc opere conatus, & ſtudia indefeſſa illud diſſimulandum non eſt, inter multa egregia, uno ore adſerta & confirmata non pauca occurrere, quæ lectorem in illa autorum diſſenſione & repugnantia dubium dimittunt, id quod doctiſſimi KÆMPFERI obſervationes exoticas, quibus complures veritates antea abſconditas in aprico poſuit, cum reliquis conferenti ad oculum patebit. „ Enimvero illuſtris Societas „ Indiæ orientalis Belgica, ut M. B. VALENTINI fidem „ facit, non ſine laudabili cautela legatos illos, aut, „ ut vulgo audiunt, commiſſarios ad plantationes „ ſuas aliosque locos transmittendos primum ſacro „ jurisjurandi vinculo adſtringit, ut in relationibus „ ſuis nil niſi veritatem illibatam proferant, quibus „ ea de cauſa major ſemper fides adhibenda eſt. „ Quandoquidem vero & hi tales rerum naturalium „ prorſus ſint ignari, atque de iis, quæ ad res mercatorias mage faciunt, ſolliciti tantum ſint: hinc „ tutius ab eruditis & curioſis in locis indiæ viventibus ea, quæ ſtudium naturæ artisque medicæ „ concernunt, & ab iis curatius & perfectius explo-

Itiner. Orient.

Ind. literat. proœm.

„ rari poſſunt expetere atque expectare poſſumus.
„ Quem in finem tot membra S. R. I. Academiæ Naturæ Curioſorum in Germania, Volckamerus ſcilicet, Schrœckius, Mentzelius (à Potentiſſimo Boruſſiæ Rege huncin finem lautiſſimo ſtipendio donatus) Schefferus, ut & inclytus Ludolphus aliique cum eruditis in orientali india, Cleyero, Jägero, Rumphio, ten Rhyne, ſimilibusque commercium litterarium aluerunt, quorum obſervationes & epiſtolæ jam ex parte in Miſcellaneis curioſis occurrunt. Majorem vero lucem illæ nobis litteræ atque ſcripta foenerari poſſunt, quæ poſteriores in India ipſa orientali inter ſe reciprocarunt, quibus ſe mutuo æmulando, & in multis contradicendo ſe ad uberiorem & curatiorem inquiſitionem excitarunt, & ſtimulum non inutilem addiderunt: quo fieri non potuit, quæ alioquin in abſcondito manſiſſent, in apricum deducta fuerint. Sed cum & hi vel præjudiciis forſan occupati, vel relationibus aliorum nimium confiſi fallere & falli potuerint, integrum nobis erit, quid veri falſique hisce relationibus inſit, quoad per autopſiam mihi, Reſpondenti innotuit, per lancem quaſi ſaturam oſtendere, non eum quidem in finem, ut, quæ in locis remotiſſimis congrua deprehenduntur, ſanitatis præſidia ad noſtra corpora imprudenter applicemus, ſed ut ex ſollicita omnium, quæ hic occurrunt circumſtantiarum collatione judicium acuatur, cujus maximam in languentium medela vim deprehendimus.

OB-

Obs. III.

Aëris conditio in moderanda Indorum valetudine maximam obtinet efficaciam.

SCHOLION.

Aëris quænam ſit in India orientali ratio, ex ſitu ejus verſus ſolem diſcimus. Cum enim æquatori vel proxime ſubjaceat, vel ſaltem non adeo procul ab eodem diſtet quicquid orientalis nomine Indiæ venit, prono inde fluit alveo, id quod autopſia conſtat, perpetuum ibi æquinoctium, regionum tamen diverſitate & majori vel minori ab æquatore diſtantia, quam latitudinem locorum, vel & elevationem poli appellare Geographi ſolent, hic neutiquam neglecta, aſſiduum adeoque ver, vel ſi mavis, autumnum, ſummamque aëris amœnitatem, optatamque temperiem matutinis præſertim & veſpertinis horis, ſed circa meridiem per aliquot horas æſtum vix tolerandum, noctu vero frigus ſat notabile non raro obſervari, veraque & illa HORATII deprehendi:

Matutina parum cautos jam frigora mordent.

Vnde quid de aëris indici ſalubritate habendum ſit, facile patet. „Ex tempeſtatibus, A. C. CELSO judice, „ peſſimæ, quæ maxime variant. Quo fit, ut autu„ mnus plurimos opprimat. Nam fere meridianis „ temporibus calor: nocturnis atque matutinis, „ ſimulque etiam veſpertinis frigus eſt. Corpus
L. II. C. I. „ ergo & æſtate & ſubinde meridianis caloribus re-

„ laxatum

„ laxatum ſubito frigore excipitur. Sed ut eo tem-
„ pore id maxime fit, quandocunque evenit, no-
„ xium eſt. Videlicet, ut OVIDIVS autor eſt:

Cum modo frigoribus premimur, modo ſolvimur æſtu,
Tempore non certo corpora languor habet.

Appoſite haſce, & ſi quæ ſunt aliæ aëris æquinoctialis qualitates ad Indiarum regionem applicat, eumq; argumentis non contemnendis minime ſiccum, ſed humidum valde in circumjacentibus inſulis non ſolum, ſed & in continentis regionibus deprehendi, JACOBVS oſtendit BONTIVS, qui de aëre, qui circa Bataviam occurrit, ſigillatim ſequentem loquitur in modum: „ Aër in circumvicina regione non admo-
„ dum ſalubris exiſtit, tum, quod calor & humidi-
„ tas putredinis effectrices & genitrices phyſicis di-
„ cantur, tum propter ſtagna & loca paludoſa hic
„ frequentia, dum enim venti e montibus ſpirant,
„ foetidos & craſſos, ne dicam, propter multitu-
„ dinem inſectorum venenatos vapores ſupra ur-
„ bem noſtram adigunt, ac ita aërem inficiunt, ita-
„ que ventus e continenti oriundus ſerio nobis ca-
„ vendus eſt, atque is præcipue qui poſt gallicini-
„ um e montibus ſpirat, ob primarum vigiliarum
„ tepidum calorem ac aperta inde in homine ſuda-
„ ria, ſeu corporis poros, vehementius propter ſub-
„ tilem & penetrantem qualitatem corpus afficiunt,
„ quam vel frigidiſſimus Boreas media hyeme in
„ patria. Quo eodem loco duo anni tempora, æſtatem pluvioſam & hyemem ſiccam, calore ob ſolem

Hiſt. Nat. & Med. Ind. or. L. I. Dial. I.

a linea æquinoctiali non longe recedentem plerumque ſemper æquali exiſtente in Indiis, his quæ ſequuntur verbis conſtituit, fuſiusque deſcribit:
„ Æſtas incipit, ubi perpetuæ pluviæ cadere incipi-
„ unt: nam tum ſol propior æquatori e directo nos
„ feriens, ac e mari, paludibus & ſtagnis nubes in
„ altum cogit, incipitque hæc tempeſtas a Novem-
„ bris initio ac usque initium Maji excurrit, cœlo
„ tum temporis tam irriguo, ac tam pluvioſo, tum
„ cadentibus tam continuis pluviis, ut inſolitis me-
„ rito ſecundum Deucalionis diluvium metuatur.
„ E contra a Maji initio usque ad Octobris exitum
„ ſiccus plane & ſerenus eſt aër, vix pluvia toto ſex
„ menſium intervallo decidente contrario plane
„ modo, quam in patria noſtra, ubi recedente ſole
„ pluvioſus fit aër, appropinquante vero ſole ſiccior
„ evadit. Et de anni quidem temporibus pluviisque in India cadentibus diverſæ occurrunt, & repugnantes invicem relationes. Idem quod J. BONTIVS modo de Java ſua, J. H. SEYFRID de Cambaja & littoribus Malabaricis affirmat, ſed mox addit eo, quo hyemalis in dictis littoribus occurrit, id vero eſt pluvioſa tempeſtas, in littoribus Coromandel æſtatem ſiccam vigere, utroque, ut ipſe LINDSCHOTTI utrinque fide nixus, addit, loco ſub eadem poli elevatione ſitis, & vix. 30. 40. 50. aut 70. milliaribus in vicem diſtantibus. Suratæ vero tres anni partes J. A. de MANDELSLO, calidam, Februario, Martio, Aprili & Majo, pluvioſam Junio, Julio, Auguſto & Septembri, frigidam denique Octobri, Novembri, Decembri

Medull. Mir. Nat. p. 521. ſq.

itiner. Ind. or. L. I. c. 9.

bri & Januario menſibus notavit; cujus quidem rei veritatem ego, Reſpondens, per integros novem annos in Bengala, eadem fere cum Surata latitudine gaudente commoratus, toties deprehendi, hoc tamen adjuncto diſcrimine, quod æſtus initium Martium, ejusque finem Junium, pluviarum initium Julium, finemque Octobrem, frigoris vero qualiscunque initium Novembrem finemque Februarium menſes, ventosque illic ex oriente & meridie, iſtic ex occidente, hic vero ex ſeptentrione plerumque ſpirantes videre mihi licuerit. Reliquas quod attinet regiones, illud notatu videtur dignum, quod eo, quo in Bengala & vicinis regionibus pluviæ deſinunt, tempore, in Java initium capiant, Novembris nempe initio, & usque ad Februarii finem menſis continuent, reliquis octo menſibus perpetuam æſtatem referentibus; eo vero, quo hic pluviæ deſinunt tempore, Martii nempe initio menſis in oris Cormandel illæ iterum cadere incipiant, & usque ad Junii finem perdurent, reliquis octo menſibus perpetua iterum æſtatis temperie, æſtu & ſiccitate conſpicuis. Quæ ſi recte æſtimentur, ut autopſia mihi conſtant, ea, quæ ſupra ex aliis ſunt citata, non parum illuſtrabunt. An vero LINDSCHOTTI et SEYFRIEDI, tempeſtates in Malabariæ & Coromondel oris eadem latitudine gaudentibus, & non multum ab invicem remotis, ſibi e diametro contrarias adſerentium fides in dubium vocari debeat? affirmare non audeo, qui Coromandel, non autem Malabariæ oras viſitivavi, ſed ſi per analogiam argumentari licet, ſimile quid in Java & Suma-

tra inſulis mihi deprehendere viſus ſum; hæc enim cum æquatori ſit proxime ſubjecta, perpetuis fere pluviis integro anno madet; illa vero ſex gradibus ab æquatore remota, ſed magis ad orientem vergens non niſi per quatuor menſes pluviis, per reliquos octo menſes ſiccitate gaudet. Simile prorſus exemplum infra de America occurrit.

Schol. obſ. XX.

Obs. IV.

Victus ratio Indis familiaris & vitæ genus valetudini ipſorum non parum velificatur.

SCHOLION.

Alimentorum ex animali & vegetabili regno profectorum, omnis generis carnium, volatilium, domeſticarum, ferinarum, quadrupedum, piſcium, olerum, plantarum, radicum, & aromatum inprimis Indiam orientalem eſſe feraciſſimam, neque potulentis ſaporis ſuavitate & virtutis præſtantia, conſpicuis deſtitui, tum aliunde conſtat, tum a Bontio iterum docemur, qui plerisque & alimentis & condimentis, & potulentis, in India uſitatis fuſe enarratis,

l. c. Dial. II. III. IV. V. VI. VII.

l. c. Dial. VI.

„ Quid, pergit, jam poſtremo tibi memorem mala
„ aurea, citrea, granata, & cæteros ſimiles fructus,
„ quorum ſumma eſt copia, cum iſta in noſtra Eu-
„ ropa notiſſima ſunt. - - Vites taceo, quæ ſi di-
„ ligentem putatorem & cultorem nanciſcantur,
„ quater in anno maturos ſuos fructus proferunt.
„ Itaque, ſi diurnus calor non adſit, propter per-

petuum

„ petuum virorem ſemper hic ver, ac veri heſperi-
„ dum horti. Sed ut pagani Indiarum indigenæ vaccarum adorant ſimulacra, quin &, ut I. A. de MANDELSLO fidem facit, vitulis nuptias ingentibus non raro ſumptibus parant, rati, animas propinquorum facto e corpore exceſſu in hæc forſan animantia per metempſychoſin quandam Pythagoricam tranſiiſſe, cujus quidem philoſophiæ rudera in Indiis hodieque ſupereſſe, laudatus modo BONTIVS eo confirmat, quod Indi etiamnum abſtineant fabis rubris, & quicquid inter herbas rubrum colorem obtinet. Ita a butyro, vaccina, vitulina quin & omni carne ſunt abſtemii, vita exiſtimantes animantia, quam illis non conceſſerant, neutiquam privanda eſſe, paucis oleribus, ſalis & olei momento additis, lacte, pane ex arbore ſagvvera parato, & præter piſculos paucos, varii generis fructibus, inque primis oryza cum aqua ſimplici, quæ ipſis cibi potusque loco ſufficit, contenti. Olerum vero & fructuum cum varia admodum genera in Indiis proveniant, pro varia eorum qualitate, uſu & abuſu vario varios expectandos eſſe effectus, in aprico eſt. Hæc vero ut de paganis & plebejis Indiarum incolis inprimis valent; ita & Aethiopes, qui rerum ibidem potiti ſunt, & advenæ Europæi eo lautius vitæ genus plerumque ſectantur, vino peregre advecto, aromatibus ibidem maxima in copia provenientibus, omnis generis carnibus, pennatis inprimis, ferinis & domeſticis, varii generis piſcibus, fructibus, oleribusque diverſis, quin & pane ex tritico, Japonia & Su-

l. c. L. IV. c. XII.

l. c. Dial. VII.

ratta

ratta advecto, & cereviſia ex illo frumenti genere, quod Belgis mout vocatur, paratis, ut BONTIVS iterum refert, menſas inſtruunt, imo comeſſationes & compotationes quotidianas inſtituunt, theæ ex China allatæ, granorum Coffee partim ſponte ibi provenientium, partim ex Natolia & Japonia advectorum, & nicotianæ ſacharique, utriusque indigeni, partim ex occidentali India advecti uſu abunde delectati. Ex hiſce invicem collatis ſatis, opinor, patet, ſanitate Indos minime perfecta & conſtanti gaudere, & ævi plerumque brevioris eſſe, quod utrumque communis rerum uſus & attenta confirmat obſervatio. Præterquam enim, quod aëris varia conditio ſingulis propediem diebus ibidem obvia maximum ſanitati detrimentum inferat, æſtusque circa meridiem maximus vel ideo valetudini ſit noxius, quod pori corporis nimium aperti, accedente veſpertino & nocturno frigore & rore noxio corpori minus probe tecto matutino tempore illabente importune claudantur, ſimili propemodum modo ac de aëre hungarico de die exquiſite calido imo fervido, noctu vero ultra modum frigido, utriusqve vero noxis elegantes admodum obſervationes penes TOBIAM COBERVM legere licet; cum ex adverſo Septentrionales populi, aëre horrido & gelido utentes, inque iis Lappones tametſi aſpere duriterque vivant, tamen commodiſſima utantur valetudine, ut Medicos nec habeant, nec iis ſe indigere exiſtiment, ut a IO. SCHEFFERO fuſius relatum extat: alimenta Indis uſitata ſanitati non æque conducunt. Licet enim victus ſimpli-

l. c. Dial. III.

Obſ. Caſtr. Hung.

Lappon. C. XXV.

pliciſſimus omnium conſenſu ſit optimus, oryzam tamen, calidam inprimis adſumtam non ſolum noxiam eſſe ventriculo, verum cerebro ac univerſo nervorum generi, ut a vaporibus craſsis & ſiccis ex hoc cibo in cerebrum elevatis nervi optici ſæpe in tantum obſtruantur, ut cœcitas inde oriatur, alios inter, rerum uſu id confirmante, præclare iterum BONTIVS oſtendit. Famigeratum vero potus genus, Arac, quod e liquore nuce Indica contento, ac ex ipſa arbore deſtillato cum oryza conficitur, vel ob mangonii ſuſpicionem caute uſurpandum eſſe, patet, cum Chinenſes avariſſimi ſimul & aſtutiſſimi bipedum illud in India mixtis holothuriis in mari fluctuantibus parant, quæ excrementa maris Belgæ quallen vocant, eaque tam exurentis ſunt caloris, ut ſolo attactu veſicas in cute excitent, ut idem Cl. Autor fidem facit. Cerevisiæ vero ex oryza a Iaponibus confectæ, & Sakki vocatæ, adque vini Hiſpanici vigorem & indolem coctæ proprietates & noxas uti in proprio expertus eſt corpore, ita graphice ENGELBERTVS deſcripſit KÆMPFERVS. Ac ſicut de potu, Sagouer dicto, qui deſtillat ex arbore non abſimili palmæ Indicæ, JACOBVS affirmat BONTIVS, illum, ut & reliquos potus naturalis ſpecies ex nucis Indicæ cavitate, & floribus elicitis frigida qualitate excellere, ac proinde nervis eſſe infeſtos, ſi quis nimia quantitate iis abutatur, præſertim corpore per exercitium aut ſolis ardorem excalefacto, indeque malum corporis habitum, fœdum ac luteum corporis colorem, ipſamque paralyſin derivat, quæ quidem omnia

l. c. Dial. III. & l. II. c. XVI.

l. c. Dial. III.

l. c. Faſc. III. Obſ. XI.

l. c. Dial. IV.

omnia rerum uſu edoctus veriſſima comperi, ita de pane quem ex arbore Sagowera confici, ſupra commemoravi, pariter mihi innotuit, illum particulis nutritiis paucioribus inſtructum eſſe. Olerum & fructuum in Indiis provenientium ingens equidem eſt diſcrimen, pleraque tamen frigidiori ſunt qualitate prædita, quibus affatim æſtuante corpore ingeſtis, & notabili aquæ frigidæ, aut alius prædicti potus quantitate affuſa, non mirum, ſi diarrhœæ, dyſenteriæ, dolores colici, febres ſimiliaque oriantur mala. Præ ceteris Ananas fructus, ut ſaporis ſuavitate & eminentia reliquos fere omnes, ita & nocendi energia ſuperare deprehendi, utpote a cujus abuſu commemorata modo & plura alia proficiſci vitia, expertus novi. Inter fructus vero ſalubres & unde ſolatium aliquod male habentes ſibi queunt promittere cum areca cardamomis & calce viva folia betele miſta, mundandis dentibus maſticatorii loco inſervientia, fructus manges. piſanque, & cydonia Bengalenſia, bambus ſeu mambu Sakar, BONTIO laudata, & analepticorum claſſi merito inſerenda, tum fructus inprimis poley, & ſerre everrendis urinariis viis idonea, & inter reliquas dapes apponi ſolita, nemini, quod ſciam, commemorata neutiquam reticenda duxi; tabaci vero fumum, in locis iſtis orientalibus plus ſatis familiarem, cujus uſus laudem, crimen abuſus habet, vel idcirco tangendum putavi, quod non per fiſtulas paſſim uſitatas, ſed per peculiares machinas, alios inter à KÆMPFERO deſcriptas & iconibus expreſſas ita hauriatur, ut oleum quod in nicotiana

l. c. p. 641.

latet

latet fœtidum, & narcotica vi præditum ab aqua interjacente abſorbeatur. Reliquum vitæ genus Indis familiare quod attinet, nudi fere omnes incedunt, & pauco eoq; miſero per dicta victu utentes, & pluviis vix non immerſi labores ſub dio plerumq; peragunt, idque non niſi neceſſitate coacti, cum de mediis vitæ ſuſtentandæ vel in proximum diem ſufficientibus ſecuri otium labori præferant, ignaviaque torpeſcant. Præterea admodum juvenes, & vix quartum, quintum, ſextum, ſeptimum, octavum, decimum & duodecimum ætatis annum ingreſſi, utriusque ſexus homunculi matrimonia contrahunt, & quamprimum per ætatem licet, veneri litant, liberisque dant operam, quod ne ſolus dixiſſe, aut fabulas narraſſe videar, en teſtem iterum luculentum J. A. de MANDELSLO, hæc talia diſertis confirmantem verbis. Hæc vero omnia quantum perſpirationem impediendo, vires frangendo, & maturam acserſendo ſenectutem valetudini ſint fraudi, non attinet pluribus evincere. CORNELIVS certe TACITVS de priſcis ſuis germanis longe commemorat alia, in quibus ſeram juvenum venerem & ſeptam pudicitiam, eoque inexhauſtam pubertatem, & quod virgines non feſtinentur, eandem juventam, ſimilemque proceritatem ex merito laudat, unde & quod pares validis miſceantur, robora parentum liberi referant. Indorum vero plurimos vix trigeſimum agentes ætatis annum, quem ex arborum forte obviarum, hoc vel illo tempore ſatarum collatione computare ſolent, ſenilem referre canitiem, & vix quadrageſimum

l. c. L. I. C. XXXI. p. 59.

de Mor. Germ. c. 19. 20. 24.

mum annum vivendo ſuperare, non uno documento certior factus ſum.

Obs. V.

Peſtilentia vera in Indiis fere nunquam eſt viſa; febres vero acutæ continuæ, exanthematicæ, peſtilentiales eo ſunt frequentiores, intermittentes oppido raræ.

SCHOLION.

Ex peſtis abſentia ſummam aëris Indici puritatem & ſalubritatem colligunt nonnulli: aſt poſtea quam curatiori facta cauſarum peſtem producentium indagine innotuit, peſtem non niſi contagio propagari, penes omnes in confeſſo eſt, in aëre quoque puriſſimo peſtis contagium longe lateque graſſari, & ſtragem maximam edere poſſe. Febres vero intermittentes in Indiis rariſſimas eſſe, I. BONTIVS iterum confirmat, præter unam & alteram quartanam, eamque cum ægro è patria delatam, quæ miſerrime in hydropem, & inde certiſſimam mortem deſierit, quæ certam ſervaret periodum, cum intermiſſione ſeu ἀπυρεξία febrem vix ſe meminiſſe, affirmans. *l. c. L. II. c. XIV.* Cujus quidem rei cauſa vel in victu Indorum parco, vel in perſpiratione aucta, vel in utroque quærenda videtur momento. Harum vero defectum febrium, continuæ acutæ, malignæ, largo fœnore reſarciunt, quæ eodem teſte Cl. BONTIO plerumque *l. c.*

rumque cum tanto furore invadunt, ut tanquam attonitos de ratione mentis ſtatim dejiciant, & ſæpe intra pauciſſimos dies imo aliquando horas cum phrenitide & continuo delirio ægros è vita rapiant. Adſunt perpetuæ vigiliæ, vomitus varii coloris præcipue viridis & æruginoſæ bilis. Externa rigent. Calor interne cum ingenti ſiti vitales & naturales facultates depaſcitur. Præter enim horridam illam & peſtinentialem febrem, quæ 1733. in Batavia decem menſium ſpatio 35. hominum millia rapuit ab aqua marina per canales in civitatem derivata, & æſtus occaſione maris, modo accedente, modo recedente hoc vero tempore paludum more hic inſignem à cadaveribus aliisque injectis fœtorem ſpirante ortam, duas inprimis febrium ejusmodi peſtilentialium ſpecies, quoad in Indiis degi, notare mihi licuit: alteram ad ſinum Bengalæ quotannis frequentem, & Auguſto inprimis menſe pluviarum occaſione affatim cadentium, Gange fluvio exundante, & juxta cum gentilium cadaveribus eidem injectis, & magno numero innatantibus, & putridum exhalantibus fœtorem multis aliis effluviis heterogeneis ſalinis, tartareis, nitroſis vulgo dictis, & ſanitati adeo infeſtis, ut ferro candente vel & farina fabarum aquam corrigere & potui idoneam reddere ſtudeant, referto revertentem, & pluribus funeſtam, quam mecum BONTIVS cum ſingulis notavit circumſtantiis; alteram, die Aue ſigillatim appellatam, & puſtulis nigris in naſo inprimis conſpicuam. Huic vero poſteriori, ut folia arboris cujuslibet obviæ in turundæ formam *l.c.p.30.40.*

coactæ, & cum fœno græco, ſaleque communi miſta opponere, &, ut narium hæmorrhagiam, quam criticam & ſalutarem in hoc morbo noverunt experti, concitent, naribus ingerere ſolent hujus regionis incolæ; ſcarificationem forſan narium Aegyptiacam,
P. P. Ill. STAHLIO laudatam imitati, ita in reliquis febrium acutarum ſpeciebus præter univerſalia, V. Sionem & cathartica in principio, ſi opus adhibenda, diaphoreticis & ſudoriferis cum debito regimine adhibitis, negotium omne abſolvendum erit. Quem in finem præter varias radices & herbas alexipharmacas indigenas, lapide bezoardico, & lapide cordiali Indico, Goæ ex variis ſimplicibus ejusdem commatis confecto Indi, noſtrates vero alexipharmicis quoque uſitatis, volatilibus & temperatis, ex coralliis, cancrorum lapidibus, apri dente, unicornu foſſili, ſuccino, cinnabari, antimonio diaphoretico, ſcordio, angelica, vincetoxico, ſambuco, ſcorzonera, contrayerva, ſerpentaria virginiana ex Europa vel & America advectis & varia forma adhibitis nec ſine effectu exoptato utuntur: illud vero ſilentio non videtur prætereundum, quod Indi harum rerum periti ægrotos febribus continuis laborantes ventilatione ſollicite inſtituta ſudore per aliquot horas data opera prohibeant, deinde vero ſudori cum εὐφορίᾳ tuto permittant. Quæ quidem medendi ratio, ut empiricæ ſimillima appareat, duplici niti fundamento videtur, impeditura nimirum, ne vel cœlo in Indiis fervente languentes ſudoribus nimium diffluant, vel ſudoribus præmature concitatis, vires nimium pro-

proſternantur, vel etiam, ut homines nudo corpore radios ſolares impune & absque ſudoris colliquativi metu ferre ſoliti, ad ſudorem ejusmodi ventilationis flabello factæ ſubſidio præparentur ac diſponantur, quam in ſententiam eruditæ I. H. SCHVLZII meditationes conferri merentur. Variolis vero & morbillis laborantes, quorum exanthematum hisce in locis uberrimus eſt proventus; aqua frigida ſtrenue perfundi, idque ni fiat, vix, qui iisdem laborant evadere, tum ipſe ſæpius vidi, tum KÆMPFERVS in Javæ incolis notavit, idque in æſtuoſo iſto climate non adeo abſurdum putat.

Obſ. de Sudore.

l. c. p. 534.

OBS. VI.

Nervoſi vitia generis, & affectus ſpaſmodici in India orientali frequenter occurrunt.

SCHOLION.

Hujus quidem cauſam phænomeni ex aëris vitio vitæque genere Indis uſitato juxta prædicta eruere, haud equidem foret difficile; neque vero peſtem iſtam, ut multis ſolenne eſt, appellandam peculiaribus antidotis tollendam, ſed genuinis quodlibet vitium nominibus indigitandum cenſui. Hæc inter communiſſimum omnium & frequentiſſime obvium, Beriberi dictum, pro paralyſeos ſpecie a BONTIO aliisque vulgo habetur, ego vero, hoc ipſo nomine illud delirii genus, quando quis absque cauſa manifeſta ſibimet ipſi diſplicet, ſolitudinem amat, mœrori

l. c. L. II. c. I.

mœrori indulget, id vero eſt, melancholiam hypochondriacam denotari, experiundo didici; ſimul & diuturno ſtudio vera eſſe deprehendi, quæ idem ille Cl. BONTIVS de Spaſmo, & tetano cumprimis commemorat; tam repentinum enim & ſubitum eſſe aliquando ejus impetum, novi, ut dicto citius homines rigidi, non ſecus ac ſtatuæ, permaneant: dum vel in anteriorem vel poſteriorem corporis partem muſculi involuntario motu verſus principium ſuum trahuntur. Hoc malo affecti truculenter admodum aſtantes intuentur præſertim, quod ſæpe fit, interveniente ſpaſmo cynico, ſeu convulſione canina, cum utravis maxilla aures verſus trahitur. Ruber & viridis color ex oculis & facie oritur, dentibus ſtrident, & murmur innonditum, vice vocis humanæ edunt tanquam ii, qui è cella ſubterranea loquuntur: ita ut imperitis vere dæmoniaci appareant. Præterea & varii generis doloribus & ſpaſmis in infimo præſertim ventre ſub colici, hypochondriaci, quin & hyſterici mali nominibus ſcenam ludentibus, una cum Sinenſibus & Japonenſibus miſere non raro Indos excruciari videas, quæ quidem vitia variis ſtipata ſymptomatibus à flatibus ſeu vaporibus derivanda exiſtimant. Quam in rem egregia ſunt, quæ Cl. KÆMPFERVS memoriæ prodidit, digna omnino, quæ hic quoque legantur verba: „Aſia quo-„ usque ad noſtros antipodes extimumve orbis ter-„ minum extenditur tribus donata eſt Heliconibus, „ Arabum, Brahmenum & Sinenſium: ex quibus „ ſcientiarum artiumque promanavit, quicquid eſt „ inter

l. c. L. II. c. II.

„ inter vaſti orientis populos. Hi vero cœlo, lin-
„ guis, moribus, religione diſtincti populi, licet pro
„ diverſo, ex quo oriuntur, Helicone, alia atque di-
„ verſa foveant artis medicæ (ceteras non attingo)
„ principia, præcepta, materiam & medendi metho-
„ dos, nihilominus tamen, cum in morborum cau-
„ ſas inquiritur, uno ore ſinguli ad tribunal ſubin-
„ de, flatus & vapores provocant, ut tantum non vi-
„ deantur cum Coo noſtro L. de Flat. dolores & af-
„ fectus quoscunque flatibus acceptos referre. Imo
vero ex recentioribus DOMERGERIO, & LANGIO cui-
dam idem placuiſſe dogma, D. Præſes pridem
oſtendit. Colicæ ſigillatim gentibus hisce infe-
ſtæ nomine non quemlibet, ſed illum ventris dolo-
rem venire, qui dum inteſtina lancinat, in inguine ſi-
mul motus excitat convulſivos, a KÆMPFERO iterum
docemur: „ Nimirum is eſt hujus colicæ vel gradus
„ vel genius, ut abdominis quoque muſculos &
„ membranos vellicet. Si doloris cauſam, vel ma-
„ teriam quærimus, ea ex ſententia horum antipo-
„ dum, cum in præſenti morbo, tum in omni crucia-
„ tu ventris neutiquam intra inteſtini cavum hoſpi-
„ tatur, niſi forte in affectu leviori, ſed in ipſa hæret
„ partis alicujus ſubſtantia membranoſa, puta mu-
„ ſculorum abdominis, peritonæi, omenti, meſen-
„ terii, inteſtinorum: in quibus illa per moram fa-
„ ceſſens in vaporem, vel, ut loquuntur, in ſpiritum
„ ſæpe acerrimum rodit & lancinat. Hujus igitur
„ ſpiritus rodentis effracto carcere, ipſoque angu-
„ ſtiis, quos diſtendebat, exſoluto, ceſſabit momen-

„ to

l. c. Faſc. III. Obſ. XII.

Deſiderat. Med. p. 141. ſ.

l. c. Faſc. III. Obſ. XI.

„ to citius acerbiſſimus extenſionis ſenſus, quem ut
„ perperam Latini ab inteſtino ſæpius innocenti co-
„ licam, ſic Gymnoſophiſtæ eum ad Japonum Si-
„ nenſiumque mentem ſaniori judicio amant ſua
„ lingua vocare ſpaſmum abdominis & inteſtino-
„ rum. Habet hoc ſingulare patrius morbus Ja-
„ poniæ, ut ad hyſtericæ paſſionis exemplum per-
„ ſæpe ſuffocationem hoſpiti ſuo machinetur, con-
„ vellendo totam regionem ab inguine ad usque co-
„ ſtas ſpurias, vel mucronem; deficiat vero, ubi
„ diu ſæviit, in tumores hic illic in corpore promi-
„ ſcue naſcentes, nonnunquam epilogum ludat te-
„ terrimum.

Obs. VII.

Alvi fluxus ſimplices & cholerici, hepatici & dyſenterici in Indiis ſunt frequentisſimi.

SCHOLION.

Plures inter alios idem mecum notavit BONTIVS, qui dyſenteriam inprimis horribile vocat, & conſuetiſſimum his regionibus malum, quod plures homines necat, quam affectus quiſpiam alius præter naturam. *l. c. L. II. c. III.* Hoc vitium contrahi exiſtimat, partim ex aëre calido & humido, ſed & fructus ſupra laudatos maximum huic malo fomentum præbere addit, quibus ſi quis cum ſumma cautione non veſcatur, & cum oryza vel pane & pauco ſalis, vix unquam hoc malum effugiet, non ſecus, quam in Gallia & Hiſpania,

nia, qui uvas avidius ſine pane vorant, ſtatim diarrhœam vel dyſenteriam incurrunt, præcipuam vero mali cauſam allegat potum arac, mangonio dicta ſupra ratione corruptum. Aëris tamen potiores hic eſſe partes, non tam calidi vel frigidi, humidi vel ſicci, ſed ex calido in frigidum, ex ſicco in humidum ſubito commutati, ex ſimilium indole mutationum aliis quoque in locis notanda, aliarumque analogia regionum concludere licebit; nam & de Pannonia ſua idem affirmat, & hoc præ reliquis malum incolis ejusdem infeſtum TOB. TOBERVS graphice deſcribit, & cur in illa aliisque regionibus menſe cumprimis Auguſto epidemica & maligna oriatur dyſenteria, non niſi ſubitæ aëris hactenus fervidi in frigidum mutationi in acceptis ferendum eſſe, tum uſus rerum docet, tum in ANNAL. PHYSICO-MED. VRATISLAVIENSIBVS egregie evictum & demonſtratum eſt. Radicem Bimili patria dictam & laxandi, hinc roborandi virtute præditam huic inprimis malo opponere norunt Indi harum rerum gnari. Primæ nimirum digeſtionis vitio hæc & ſimilia eveniunt mala, affectus mordehi, quo ventriculus depravatus, & mordexin, quo nauſea & vomitus perpetuus denotantur, ſæpius in India oriuntur. Ciborum vero in ventriculo reſolutionem in aëre ultra modum fervido minus ex voto perfici, indeque temperantia in locis & temporibus æſtuantibus inprimis opus eſſe, I. A. DE MANDELSLO opportune notavit, V. Cl. vero G. A. HAMBERGERVS peculiari labore egregie demonſtravit.

l. c.

1719. *Aug.* *p.* 183. 188.

l. c. p 37.

d. Ventric. per æſt. imb.

D OBS.

Obs. VIII.

Phtiſis, Hydrops, Icterus, dira illa mala, Indorum plurimis infeſta, multis funeſta ſunt.

SCHOLION.

Hujus rei fidem tot inter alia funera hominum, ut ſupra dictum, præmatura morte defunctorum faciunt: viam quippe ad lethum his ſimilibusque vitiis ſternentibus. Iſta vero in pulmone, hepate, meſenterio, omento, & reliquis viſceribus derivationi & ſecretioni humorum dicatis radices cum agnoſcant, horum quidem viſcerum inflammationes, exulcerationes, obſtructiones, ut vulgo vocantur, aut alio modo factæ corruptiones ex aëre & victu Indis familiari, vivendique ratione perverſa ſupra pluribus enarratis derivanda erunt. Et Icterum quidem ſeu regium morbum inter quotidianos in India morbos numerat BONTIVS, qui vel alios morbos, inflammationem, ſcirrhum, apoſtema hepatis comitatur, vel ſequitur, & quia tum utplurimum ſymptomaticus, & ex violentia morbi ortus, fere ſemper lethalis, ſæpe etiam ita momentaneus eſt, ut intra pauciſſimos dies oriatur & occidat. Diuturnus autem ſæpe delirium & phrenitidem, & neglectus certiſſimum hydropem, quem familiariſſimum in Indiis morbum, ſed facilius ibi quam aliis in locis ſanabilem vocat, infert; phtiſin vero, empyema, hæmoptyſin, & ſimilia pe-

l. c. L. II. c. X.

l. c. L. II. c. XI.

ctoris

ctoris vitia ex aëris conſtitutione calida & humida in corporibus inprimis nudis improvide eidem, aut rori cadenti expoſitis derivanda exiſtimat. Inter reliquas vero mali corporis habitus ſpecies Indis admodum familiares duas cumprimis a Cl. KÆMPFERO notatas deprehendimus, Andrum & Perical malabaricæ regioni endemias & communes, quarum illa oſcheohydrocelen, hæc vero pædarthrocacem quandam, ſeu ſpinam ventoſam, vel & hyperſarcoſin pedum ulceroſam denotat; cujusquidem utriusque mali cauſam liquoris fundi malabarici potatoribus eodem jure refert acceptam, quo plica polonica accuſat fontes Vcraniæ, Strumas propinat Styria & Tranſylvania, Dracunculos ex ſtagnante imbre hauriunt Arabes deſertorum, accolæ ſinus Perſici, & Guineenſis Afri.

l. c. L. II. c. XII.

l. c. Faſc. III. Obſ. VII. VIII.

Obs. IX.

Dracunculi non poſtremum pathologiæ animatæ caput apud Arabes, Perſas ipſosque Indos conſtituunt.

SCHOLION.

Singulare lumbricorum genus Dracunculi ſunt cum Crinonibus, germ. miteſſer, pueris infeſtis, & M. ETTMÜLLERO laudatis neutiquam confundendi, qui non in inteſtinis, aut alia quadam corporis cavitate, ſed in muſculis per corporis ambitum natales inveniunt. Horum jam PLVTARCHVS, & ex eo

Oper. fin. A. E. L. 1682.

VIII. Sympoſ. 9.

Var. Lect. II. C. XX. H. MERCVRIALIS meminit. JOBVS vero LVDOLPHVS *Hiſt. Æth.* & GEORGIVS HIERONYMVS VELSCHIVS uberiorem eo- *de Vena Medin.* rum deſcriptionem dederunt. Omnem vero mor- *l. c. Faſc. III. obſ. IV.* bi hiſtoriam, una cum cauſis & medendi methodo ita tradidit E. KÆMPFERVS, ut vix quod addi poſſit, inveniatur. Nam & aquarum impurarum & vermiculis ſcatentium uſu minus provido externo pariter & interno malum plerumque contrahitur, nec niſi emplaſtris emollientibus loco affecto applicatis ut lumbricus infixus ſuppuratione ſenſim proliciatur, curari conſuevit. Ac ne quis obvertat, nihil huic lumbrico cum Indis intercedere commercii, alius quippe terræ incolis infeſtum, idem ipſe Cl. Autor de patria ejus ſequentem diſſerit in modum:

l. c. p. 527. „ Non eſt beſtiola hæc ſoli Perſidi vernacula, ſed &
„ Guineæ in Africa, & Rhaſe ac Avicenna teſtibus,
„ Choraſmiæ & Aegypto quoque. Medinenſem A-
„ rabiæ tractum earum feracem teſtatur ſæpe lauda-
„ tus Arabs, & morbum ſub hujus patriæ titulo ex
„ inſtituto pertractat gemino capite 21. & 22. Lib.
„ Can. 4. Fen. 3. Tr. 2. Dracunculorum genitrices
„ quoque offendi pagos mediterraneos quosdam
„ terræ Gangeticæ ultra Paliacattam.

OBS. X.

Arthritidis & Nephritidis exempla pauciſſima in Indiis reperiuntur.

SCHOLION.

Hujus veritatem obſervati non rectius, quam ſcriptorum

ptorum ſilentio, autopſia & experientia propria, & quæ contra utramque moveri poterant, dubiorum reſolutione in tuto collocavero. Nimirum, qui contrariam tuentur ſententiam, quid olei cajeputi ex Indiis ad nos delati, & in ANNALIBVS VRATISLAVIENSIBVS, virtute nervina, antopoplectica & antiarthritica paſſim celebrati, quid moxæ, famoſi adeo podagrici a BVSHOFIO, TEN RHYNE, VALENTINI, KÆMPFERO, aliisque pluribus expoſiti virtus, quid folia Acmellæ a VALENTINI, quid Kithie folia ex Indiis allata, & in ANNALIBVS iterum VRATISLAVIENSIBVS, ceu calculo pellendo idonea præſidia, quid plura alia exotica & quamobrem ad hosce morbos adeo commendantur, & tantis ornantur elogiis, ſi morborum, quibus opponantur, nulla reperiuntur in iſtis regionibus veſtigia? quærere ſolent. Aſt dubiis hisce diluendis unus iterum ſufficit Cl. KÆMPFERVS, qui de Moxa erudito inſtituto ſermone hisce alia inter verbis uſus eſt: „Adverſus Arthritidem & ejus progeniem podagram ſchiaticamque quid valeat moxa, id non ita „ pridem coloni Batavi in Indiis exploraverunt. „ Frangit hic ignis impacta perioſtio rhenani tartari ſpicula„; quæ quidem ſingula & quæ ſequuntur, ad Indos abſtemios neutiquam applicari poſſunt. Quod vero ad nephritidem ſeu calculi attinet hiſtoriam, in iſto hominum genere, qui cerevifiam vernaculam ex oryza coctam, Sinenſibus Sampſu, Japponibus Sakki vocatam in delitiis habent, invenire qui vaga arthritide & ſtranguria laborant, inſolens non eſſe, idem ille doctiſſimus vir autor eſt. Imo vero

1723. Nov. p. 568.

l. c.

Muſ. Muſ. Prax. Chir. p. 338.

1720. Nov. p. 686.

l. c. Faſc. III. obſ. XII p. 594.

l. c. p. 626.

ro

ro arthritis vagaplethoræ plerumque ſoboles a fixa multum omnino diſtat, neque qui ſtranguria tentantur, calculo mox ſunt affecti. Ac ſicut apud theæ bibulos Japonenſes & Sinenſes iſto quidem cœlo

1666.p.190 KÆMPFERVS & THEVENOTVS, ut eſt in ACTIS PHILOSOPHICIS, ita & ego penes hydropotas Indos calculoſos & podagricos nunquam inveni. Quod ſi vero in Indiis hisce malis affecti reperiuntur, ſunt iſti Europæi, & Bacho, aut veneri ultra modum litantes, aut alia propria vel aliena culpa malis hisce, graviter interdum, mulctati.

Obs. XI.

Lues venerea malum eſt in Indiis frequentiſſimum, lepra vero, quæ vulgo audit, cum lue venerea paria facit.

SCHOLION.

Luem veneream Indiæ & Javæ ſigillatim inquilinam eſſe, adeo ut febre quotidiana ſit vulgatior A.

ep. ad C. Mentzel. l. c. p. 116. CLEYERVS affirmare nullus dubitat, idemque de Goa I. A. de MANDELSLO confirmat, cujus quidem adſerti veritatem ego quidem plus ſatis deprehendi. Iſta vero lues Indica nonnullis vocata, ut veneris vagæ & fœdæ flagellum ab intelligentibus merito appellatur, cujus quidem ſchema a doctiſſimo I. N. PECHLINO vivis coloribus depictum exſtat; ita malum id eſſe antiquiſſimum & longe ante detectam frequentatamque Indiam, vel occidentalem vel orientalem, in ea

L. I. Obſ. LXXII.

mo-

morum corruptela, & laſciviæ indies auctæ fomite ubivis fere terrarum radices egiſſe, ac latius ſparſum eſſe, neque adeo cauſam adeſſe, patet, cur primam ejus originem ab eſu ſerpentum Inguanarum, Americanis familiari, vel aliunde cum M. LISTERO derivemus. Ac licet negandum non ſit, per contagium fœdum hoc malum innocentibus quoque communicari, & longe lateque propagari poſſe, longe tamen hæc rariſſima, omnium vero frequentiſſima eorum eſſe exempla, qui propria culpa & immodico atque impuro concubitu ſibi id accerſiverunt, ſanioribus pridem innotuit. Equidem an HIPPOCRATI, GALENO, & reliquis, qui ſunt ſuperſtites Autoribus priſcis Græcis & Latinis venerea lues hoc ſaltem nomine, cum de re ipſa nullum ſit dubium, innotuerit, non attinet pluribus diſquirere. Neque vero ex ſacris aut profanis ſcriptoribus ad luis antiquitatem venereæ probandam teſtimonia cumulare, præſentis fert ratio inſtituti. Notatu tamen digna videntur hæc ANONYMI cujusdam Galli verba : „ Il'y a tout lieu de „ croire, que cel mal eſt auſſi ancien, que le monde, „ & ſi on lit avec reflexion les debauches, & enſuite „ le doleurs, que Tacite, & Suetone Tranquille at- „ tribue à Tibere; on peut aſſurer, qu'il n'avoit pas „ mal de Naples, mais celui de Caprees, lieu de ſes „ divertiſſements & de ſes plaiſirs ordinaires. Quibus cum GVIDO PATIN, & NICOLAVS de BLEGNY prorſus conſentiunt, quorum hic veriſimile etiamnum exiſtimat, lepram confirmatam, cujus tanquam affectus rarioris meminerunt, curationem nequaquam ad-

Ex. med. de lue vener.

des malad. vener. p. 301

Lettr. p. 385

Zod. Gall. Ann. V. p. 102. ſ.

admittentis eandem eſſe cum ea quam nos proprie lepram vocamus: cæteras lepræ ſimplicis ſpecies, quas tanquam admodum vulgares tradiderunt, nihil aliud fuiſſe, quam varias impreſſiones à ſalibus venereis cuti inductis, quandoquidem aſſeclam habebant aut ſequacem maximam partem accidentium luis; eademque de cauſa Indos præ libidine, cui brutorum in morem indulgent, effrænata, lui magis obnoxios eſſe: vehementiam porro æſtus plerasque illas regiones torrentis, ejus accidentia magis terrifica, & conſpicua proferre, fervore vehementiori ſanguini inducto. Hæc ſi rite examinentur, & ſicut a D. Præſide nuper eſt indigitatum, diverſi inprimis luis gradus, probe attendantur, nullum facile dubium remanebit, quin luem veneream & lepram unum eundemque eſſe affectum, aſſeramus, & elephantiam pariter Iavæ novam, a I. C. MENTZELIO C. F. deſcriptam, & tophos & gummata & ulcerationes in Inſula Amboyna & moluccis præcipue, amboynſe Pocken dictas BONTIO notatas, ad luem veneream jure meritoque referri, cum in utriusque hiſtoria morbi, & quæ de lepra vulgo dicta, paſſim occurrunt obſervationibus autores earum diſertis confiteri ſoleant verbis, quod multum utrumque inter morbum commercii intercedat. Opportune hic recordor Reſpondens viri honoratioris Batavi, in ſupremo Indiæ ſenatu aſſeſſoris, cui ob lepræ, cujus accuſabatur, ſuſpicionem, pulvinari, ut fieri ſolet, domum transmiſſo locus in curia denegatus eſt, eo vero oculari inſpectioni ad deſiderium proprium ſub-

p. 259.

de Xenod. XI. XII.

Præſ. B. Albin. diſſ. ep. ad A. Cleyer 1683.

l. c. L. XI.

ſubjecto, non lepræ, ſed luis ſuſpicionem venereæ juſtam eſſe, innotuit. Præterea & leproſorii recordor Indici, in inſula Purmerent prope Bataviam fundati, non, ut in Europæ variis regionibus fieri amat, leproſis omnibus deſtituti, ſed ægrotis & languentibus quam maxime referti; ſed & curatiori inſtituto examine innotuit mihi, pleroſque lubentes incurabilium claſſi adſeri, ut nimirum victu & amictu & reliquis neceſſariis vitæ adminiculis otioſi abunde fruantur: nec qui curam eorum gerunt, chirurgi aliam quam palliativam inſtituunt, neglecto fonte rivulos, id eſt, ulcera, tubercula & ſimilia vitia emplaſtris, unguentis aliisque topicis ſuperficietenus ſaltim tractantes. Ipſam vero quod attinet luem, Indi quidem eam applicato cinnabaris vulgaris factitiæ ſuffitu & pulvere radicis chinæ in ſubſtantia, ut dicitur, adſumpto, ſimilique diæta ſicca eventu ſatis felici expugnare ſolent, penes Aethiopes autem & Europæos, decoctorum ligneorum & mercurialis ope ſalivationis, curam ejus aggredi, ut paſſim alibi, moris eſt, neque niſi errore aliquo ab ægroto vel medente commiſſo, & regimine inprimis calido nimis adhibito, triſtis aut minus felicis in cura ſucceſſus memini.

Obs. XII.

Noſocomia in Indiis diverſi admodum generis reperiuntur.

SCHOLION.

Itin. III. p. 21. 24. p. 32. l. c. p. 729.

Varia admodum ſunt, quæ de Indiæ & regionum vicinarum noſocomiis litterarum monumentis concepta leguntur. Præterquam enim quod brutorum quoque noſocomia illic offendi THEVENOTVS & MANDELSLO fidem faciunt, E. KÆMPFERVS in deſcribendis Perſarum xenodochiis multam poſuit operam, quibus tamen repetendis eo immorabimur minus, quod non tam noſodochia, quam hoſpitia vulgaria hoc nomine a Cl. Autore indigitari, conſtet, nec quæ de noſocomio turcico, arci ſanctiori (Serail) incluſo & ægrotis non tam veris quam putatitiis, & Bacho venerique inhiantibus, fruſtra nitente exquiſitiſſimo Imperatoris, ejusque miniſtrorum rigore refertiſſimis, lectu jucunda apud I. B. TAVERNIER occurrunt, cum ab Indis noſtroque ſcopo ſint remotiora, huc tranſcribemus; Quæ vero de Noſocomiis Batavorum in India, & Javæ metropoli Batavia ab eodem autore commemorantur, ſcopum noſtrum propius attingunt, præſertim cum ſatis abjecte de iisdem ſentiat, & viliorem ejus conditionem vivis depingat coloribus, quam eorum, qui curam ejus gerunt, avaritiæ & moroſitati acceptam refert. Quæ quidem omnia, paucas ſi exceperis circumſtantias, veriſſima deprehendi, neque, hic ſaltem cauſam inveni, cur fidem TAVERNIERIO, ut ab aliis factum eſſe, penes M. F. LOCHNERVM, & M. B. VALENTINI videre eſt, in dubium vocem. Sed & meliorem longe Bengalenſium conditionem noſocomiorum, quoad victum, & mi-

Beſchreib. des Serails p. 13.

Hiſt. Ind. Belg. p. 113.

Mungos Anim et Rad. Ind. Litterat. p. 542.

miniſteria ægris neceſſaria, expertus novi. De Goæ vero Noſocomio ægrorum commodis ſatis idoneo I. A. de MANDELSLO conferri meretur. *l. c. L. II. c. V.*

OBS. XIII.

Medicina in Indiis eſt empirica.

SCHOLION.

Scholis, litteris, & reliquis eruditionis ſubſidiis deſtituti Indi medendi præcepta ab antiquiſſimis temporibus à majoribus per traducem accepta in poſteros iterum propagarunt, more priſtinis temporibus ſolenni, quibus ars ſalutaris certis familiis quaſi propria adhæſit, unde medicæ ſacris artis initiati medicorum filii procul dubio hodieque appellantur. „Hi enim homines, quam exercent ar-„tem non libera electionis voluntate, ſed naſcendi „ſorte profitentur, quæ unicuique honores, ſervi-„tutem & ſpartam denique, quam hac naſcendi ſpar-„ta exornet, neceſſitate plus quam ſtoica diſpenſat, „inde eſt, quod per continuos ætatum & generum „gradus ac ſucceſſiones parentes liberis quaſi de ma-„nu in manum tradant, quæcunque ad artis illius, „quam nativitatis lex ab ultima temporum memoria „huic aut illi generi præſcripſit, perfectionem requi-„runtur," ſicut hæc talia HENRICVS VAN REEDE TOT DRAKENSTEIN fuſius perſequitur. Illa vero rudis admodum, omnium eſt conſenſu, paucis herbis, ſimplicibus, decoctis, conſtans. Indorum enim Medicos pleroſque egregios eſſe botanicos, tum ejusdem, tum *Horti Malabar. P. III praef.*

l. c. BONTII fide conſtat. Cauteriis autem & frictionibus
l. c. p. 12. ut indulgeant, phlebotomiam tamen abominantur, quam Indi cum Sinenſibus graviſſimum quondam errorem autumarunt, & jejunio potius, aliisque refrigerantibus, ſanguinem ad debitam temperiem reducere conantur, ajunt enim non ideo quod ferveat in olla, effundendum juſculum, ſed ſi compeſcere velis, ignem ſubducendum, ſicut inſigni empiriæ Indicæ documento ex MARTINI MARTINII Hiſtoria Sinica
Q. P. p. 763. SIMON PAVLI commemoravit. Horum vero ſimplicium ope auxiliorum morbos magna felicitate & brevi tempore, adjuvante ſine dubio cœli benignitate, & incolarum temperantia curari, & gentem inter Chinenſem, ut ſumme induſtrios œconomos, ita & artis uſu ſalutaris inclytos medicos reperiri; & eſſe illis libros antiquiſſimos de natura & virtutibus herbarum, arborum & lapidum, modernosque illius nationis medicos, non ſecus ac fecerint antiqui, ſcribere de prognoſticis, cauſis, effectibus morborum,
l. c. ex THEVENOTO in ACTIS PHILOSOPHICIS ANGLICANIS relatum exſtat. Quæ quidem licet inſignem ſapere videantur theoriam, paria tamen facere videtur cum
Schol. ad Obſ. VI. flatuum & vaporum pathologia, Arabibus, Brahmenis & Sinenſibus propria, ſupra laudata. Eundemque in cenſum venire videtur ſollicita illa, quin ſuperſtitionis & fallaciæ plena pulſum contrectandi ratio, Chinenſibus Indisque familiaris & plures inter
Spec. Med. Sinicæ. alios ab ANDREA inprimis CLEYERO ſingulari labore expoſita. Quam in rem egregiam Viri doctiſſimi D. G. MORHOFII ἐπίκρισιν plane in rem noſtram facientem

tem hic legere juvabit. Poſtquam enim Philoſophiam Chinenſium ad Pythagoricam de numeris, ſymbolis, characteribus, lineis, doctrinam pertinere, oſtendit, ita pergit: „Similia ſunt illis pene & longe petita in re medica principia, ubi omnis anatomes ignari ſuas tamen de venis obſervationes omni Medicorum choro inauditas tradunt; de pulſibus neſcio quæ meteora comminiſcuntur, quibus tamen mirifice illi, ut fama eſt, proficiunt. Nam & ſedes & cauſas morbi ſolo pulſu explorant, ac feliciter nonnunquam pronunciant ac medentur, ut vel hinc pateat, de Medicis etiam verum eſſe, quod de vatibus nonnemo: omnium optime qui conjecerit, hunc vatem perhibeto optimum. Andreas Cleyerus aliquis nuper myſteria hæc nobis revelavit, quæ ubi in lucem protracta ſunt, riſum potius, quam applauſum merentur, ac merito pudorem illis incutiunt, qui Europææ Medicinæ hujus perfectionem objicere non ſunt veriti. Quantumvis vero plura empiriæ medicæ Chinenſis exempla paſſim proſtent, non poſtremum tamen videtur, quod ex MARTINIO iterum SIMON PAULI citat, ejus rei ſequens eſſe documentum: „Artis chymicæ Profeſſores & hic non rari ubique vagantur, non aurum modo pollicentes, ſed & immortalitatem in hac vita, quorum pene idem, qui Europæorum ſcopus eſt, ſplendide mentiri ſcilicet, & nimium credulos avaroſque iſtis officiis fallere. Et immortalitatis in hac vita avidiſſime inhiantes eſſe Indiæ incolas, & ab

Pol. Phil. p. 14.

l. c.

ab impoſtoribus alchymiſtis frequentiſſime falli, tum I. A. DE MANDELSLO fidem facit, tum de Chinæ Imperatoribus, immortalitatis poculo moriendi neceſſitatem, licet fruſtra, effugere annifis Cl. J. HÜBNERVS teſtis eſt.

l. c. p. 131. Hiſt. Frag. P. IX. p. 654. 660. ſeq.

OBS. XIV.

Indorum medicinæ multum ineſt ſuperſtitionis.

SCHOLION.

Indos una cum Sinenſibus ideis, numeris, lineis, imaginibus, figuris, & miræ, quam in ſingulis fingunt, poteſtati multum tribuentes pythagorίζειν, tum ſupra ex parte tactum eſt, tum MORHOFIVS iterum demonſtrat, qui plures veterum Indorum circa ſcientiam naturalem (ex cujus fontibus medicina orta eſt) ſententias fuiſſe refert, ſed de illis adeo confuſa omnia, ut nihil quippiam diſtincti colligi inde poſſit, niſi etiam, quæ è quorundam auctorum laciniis colliguntur. Id tamen conſtare ex hodiernis itinerariis exiſtimat, aliquid Pythagoricæ doctrinæ ſimile illas habere. μετεμψύχωσιν enim ſtatuunt eamque ſibi habent perſuaſiſſimam, adeo ut nulla ferme inter illos ſecta ſit, ſunt autem plurimæ, quæ non pro principio eam ponat. Indos certe in curatione morborum, inque primis epilepſiæ, quem HIPPOCRATES, vel quisquis illius libelli, inter ſcripta ejus ſuperſtitis, vir GALENI judicio memorabilis autor fuerit, Sacrum appellat, quemque expiationibus & incantationibus

l. c. et p. 172.

L. d. Morbo Sacro.

tionibus curari affirmat, admodum eſſe ſuperſtitioſos, & amuletis non tantum, quibus verba minus nota inſcripta ſunt, collo primum apponendis, deinde in Gangem fluvium projiciendis, ſed & verborum murmure pronunciatorum ſuſurris multum tribuere, identidem deprehendi. Hanc autem medicinam amuletariam antiquiſſimam eſſe, & multis retro ſeculis à Sabæis Arabiæ incolis excultam, qui tilſemis & idolis magicis ad horoſcopum fingendis maximam navabant operam, iisque ad ſanandos morbos & conſequenda alia bona magice utebantur ex Strabone, Agrippa, Gaffarello & Kirchero ADAMVS BRENDELIVS probatum ivit. Cujus quidem rei plura ne accumulem experimenta, virilis facit impotentia, non niſi faſcino vel ligaturis, ut vocant debita, & non niſi ejusdem farinæ auxiliis auſcultans. Vno certe plura mihi innotuere eorum exempla, qui virilitatis, quam in India amiſerunt, repetendæ cauſa in eandem altera vice ſuperatis itineris moleſtiis profecti ſunt, cujus quidem rei, omnem, qua patet hiſtoriam, ſub ligaturæ Magicæ Macaſſarorum ſive Inſulæ celebes incolarum elogio penes E. KÆMPFERVM non ſine inſigni animi voluptate legere licet. Huc vero an & iſta ſint referenda, quæ de Circaſſiis Medicis, ingentis libri oſtentatione, & una cum cereæ accenſione candelæ, ægrotantium pectori impoſitione morbos curantibus aut ægros fallentibus, & domeſtica animalia, capras, verveces, boves, vaccas ſoſtri loco expectantibus, ut & de vetulis ruſticibus ori ægrorum immiſſis morbis medentibus à

d. Curat. morb. per Carm. & Cant. muſ. X.

l.c. Faſc. III Obſ. XVI.

Itin.L.III. p.147. 1691.p.145. I. B. TAVERNIERO ſatis luculenter ſunt enarrata, & à W. E. TENTZELIO dialogis menſtruis inſerta, in medio relinquo, & ad ea, quæ dicenda ſuperſunt, pergo.

OBS. XV.

Chirurgiæ & Chirurgicis auxiliis magnum ſtatuere pretium Indi ſolent.

SCHOLION.

Phlebotomiam ab Indis quondam & Sinenſibus repudiatam eſſe, ſupra vidimus; hodie vero tanta frequentia & felicitate eandem illic adminiſtrari novi, ut per luſum & jocum quaſi fragmentis vitri acutis in arterias venasq; mallei ope adactis ſanguinem notabili quantitate emiſſum viderim. Trepanationem vero absque terebræ adminiculo ſolius inſtrumenti lati & acuti, cuneo quaſi impulſi miniſterio in India exerceri, repetita edoctus ſum autopſia. Præ ceteris tamen, cauteriis, igne actuali inurendis magnum ſtatuunt pretium orientis populi. Præterquam enim, quod pertinacem quoque cephalalgiam cauterio actuali ſublatam noverim, lienis inprimis, hepatis, aliorumque viſcerum obſtructioni hoc præſidii genus proprie dicatum volunt. ENGELBERTO certe KÆMPFERO, quo poſt WILHELMVM TEN RHYNE nemo elegantius hoc expoſuit argumentum, autore Arabes, Brahmenes, Sinenſes, „ dolores & affectus „ quoscunque à flatibus, ut putant, ortos, afferunt „ nunquam tolli poſſe facilius, quam cauteriis, igne „ actuali inurendis. Igne vero an ferri cadentis? *d. Moxa. l.c. Faſc. III Obſ. XII.*

„ Equi-

„ Equidem junctam vulcani martisque vim experi-
„ ri in humana machina ſævitiam reputant, uti ſu-
„ pervacaneam & inutilem, ita vero indignam ra-
„ tionali medico, cui urendo non alia debeat eſſe in-
„ tentio, quam ut impactam doloris materiam re-
„ ſolvat, vel in flatus jam reſolutam excludat & in
„ auras evocet. Malunt igitur tarde gliſcentem, re-
„ miſſe uſtulantem, atque ut verbo dicam, ejus in-
„ dolis ignem adhibere, qui incluſam morbi cau-
„ ſam mediante ſalis aperientis virtute lente tutoque
„ evocet, quam qui ſtringente acrodente armatus
„ vitriolo cutem carnemque crudeli impetu exedat.
Et facta Arabum mentione, quæque ab iis adhibe-
tur, urendi materia fuſius explicata, „Brahmenes, *l. c. p. 591.*
„ pergit, quos Græcia Gymnoſophiſtas vocat, In-
„ dorum gentilium Sapientes, Theologi & Medici,
„ tum qui ex eorum inſtitutis ſapiunt, gentiles cete-
„ ri, non unius, ſed varii generis cauteria pro mor-
„ borum diverſitate parant. Latitantes enim cau-
„ ſas, ajunt, & morbi cujusque indolem non unius
„ eſſe generis; proinde unam eandemque ignis ma-
„ teriam affectibus promiſcue omnibus nequaquam
„ congruere, eligendam eſſe, quam genio morbi cu-
„ jusque aptam natam experientia docuerit. Va-
„ rietatem vero illam exploraſſe, peregrino mihi
„ datum non fuit. Clavum quis Herculi prius ex-
„ cuſſerit, quam à zelotypis iſtis doctoribus ſecre-
„ ta artium exploraverit. Et paucis interjectis:
„ Trans Gangem progrediens nobiliſſimum ſane
„ omnium & uſitatiſſimum ignis fomitem invenio

„ apud Sinenſes & Japonios. Hoc fomite referunt
„ ante ipſius medicinæ inventionem, & omnem a-
„ liam Chirurgiæ notitiam temporibus admodum
„ priſcis celebratam cauteriſationem fuiſſe, atque
„ uſum ejus per longam ſeculorum ſeriem ad ſe de-
„ mum dimanaſſe. Stupam hanc virtute ac vetu-
„ ſtate præſtantiſſimam ſub communi appellatione
„ Moxæ non modo Sina domeſticam habet, ſed
„ omnes Sinenſium literis & doctrina eruditæ nati-
„ ones, Japonii, Coræenſes, Quinamenſes, Luco-
„ nienſes, Formoſani, Coccincinenſes, Tunkinen-
„ ſes jam olim pro cauteriis ſub eodem nomine ad-
„ optarunt. Cujus porro hiſtoriam ibidem magno eruditionis apparatu, & luculentis experientiæ teſtimoniis ibidem traditam legere licet, qua cum WILHELMI TEN RHYNE, M. B. VALENTINI, I. N. PECHLINI, aliorumque de moxa labores conferri merentur. His ſi addas, quæ de Aegyptiorum Chirurgia PROSPER ALPINVS commentatus eſt, hos quidem venæ ſectioni, quin & Arteriotomiæ & Scarificationi plus, quam Indos indulgere, ſed quoad inuſtiones, & cauteria, quæ vocant actualia eorumque multiplicem variis in morbis, ut in epilepſia, paralyſi, apoplexia, vertigine, inflammatione oculorum, aurium, dentium, defluxionibus catarrhalibus, pectus occupantibus, hæmoptyſi, phtiſi, ſuppuratione & empyemate pectoris, aſthmate, flatulentia, induratione hepatis atque lienis, in hydrope ſub umbilico, & hypochondrio ſiniſtro, in doloribus dorſi, lumborum, colli, articulorumque, utilitatem, ut & quoad inurendi modum

d. moxa L. II. Obſ. XXIV.

de Med. Aegypt.

dum cum iisdem prorſus conſentire, idem Cl. Autor, & ex eodem A. O. GOELIKE fidem faciunt. *Hiſt. Chir. p. 11. ſeq.*

Obs. XVI.

Puerperæ & recens in India nati Chirurgiæ ſubſidiis impune carent.

SCHOLION.

Hæc tamen ut ſint, fœminæ ſaltem puerperæ in India nulla indigent embryulcia aut alia manuali operatione in partu difficili; uti plerisque cultioribus, ſicut vocantur, gentibus perſvaſum eſt, alias neceſſaria. Licet enim obſtetricibus non deſtituantur, pleræque tamen partum facilem cœli benignitate, & victus temperantia adjutæ experiuntur, infantes vero recens natos faſciis minime involvunt, ſed ſibi relictos brevi incedere, & quod maxime notatu dignum viſum, recta artuum textura gaudere, minimeque claudos & valgos deprehendi, cum in Hollandiam reverſus paucarum intervallo horarum in loco non adeo hominibus referto quadraginta fere claudicantes numerare licuerit. Hujus rei ratio nemini amplius mira videbitur, qui victum ſimplicisſimum & regimen ſimile eſſe optimum, & valetudini maxime conducere argumento non tam a brutis animantibus, quam vilioris conditionis hominibus, & ruſtica inprimis gente deſumto, quorum vix centeſimus quisque, imo ne milleſimus quidem morbo quodam organico aut ſontico, niſi ex cauſis plane fortuitis laborat, cum ditiorum, quin &

magnatum liberi quo majori ſollicitudine & cura educantur, eo pluribus & gravioribus vitiis expoſiti vivant; quam in rem egregiæ iterum Cl. Viri I. H. SCHVLZII meditationes de puerperarum, & recens natorum regimine commendari merentur. Faſcias autem, quibus teneri infantes involvi ſolent, licet non omni careant utilitate, ſi tamen nimis fuerint arctæ, aut inæquales, artus ultra modum conſtringendo, meatus coarctando, & ligamentorum fibrarumque vim oſcillatoriam refrænando noxias eſſe, indeque tenellorum diſtorſioni oſſium occaſionem dare, hæc vero omnia in ſollicita nimis & curioſa faſciarum applicatione vix evitari poſſe, conſtat.

de diæta puerp. d. vaſ. umbil. deligat.

Obs. XVII.

Medicamenta ex Indiis advecta uti variæ ſunt indolis, ita & diverſam merentur cenſuram.

SCHOLION.

Quod ſi ea, quæ ex India ſaltem orientali ad nos tranſportantur medicamentorum genera enumerare ſingula, & dignum cuivis pretium ſtatuere animus eſſet, paucarum quod ſupereſt, plagularum ſpatium ea minime caperet. Omnia fere aromata, in officinis & culinis uſitata, pleraque etiam aromatica ex Indiis originem agnoſcunt. Vnde & potiorem eorum partem calida, quæ vocantur, conſtituunt medicamenta. Sunt tamen & cathartica non una ſen-

ſenna, tamarindi, præter lignum, & ſuccus aloe, mitioris omnia indolis. Sic et opium anodyna, & nitrum refrigerante ac temperante virtute præditum camphora, ſi quid aliud, calida & ſexcenta alia ibi deprehenduntur. Radices, cortices, gummata & reſinas, ut & alimenta & potulenta theam, coffee, ſacharum, oryzam magno cumulo ex Indiis allata ſicco, ut prætereamus pede. Hic vero ROSINI opportune recordor LENTILII, qui mercibus pharmaceuticis Amſtelodamo Stutgardiam allatis luſtrandis occupatus, alia inter ſequentem loquitur in modum:
„ oculos, nares, & linguam afficiebant ex Indiis al-
„ lata rariſſima & curioſiſſima. Qualia ſunt deſtil- *Et. Med.*
„ lata in Indiis olea cardamomi, cinamomi ex corti- *Pr. p.865.*
„ ce & foliis, cubebarum, caryophyllorum, galan-
„ gæ, piperis nigri, zingiberis, ſaſſafras, culilavan,
„ ſantali citrini, terræ Indicæ. Hæc omnia olea
„ longe magis ætherea ſunt & penetrantia, quam
„ quæ ex aromatis apud nos demum deſtillantur:
oleum vero cajeputi arthritidi & febri dicatum viro optimo non æque cognitum in A. N. C. à D. SCHENDO *1727. app.* ad L. SCHRÖCKIVM una cum aliis quibusdam Indiæ rarioribus, ut & in ANNALIBVS VRATISLAVIENSIBVS *1723. Nov.* fuſius deſcriptum occurrit. *p. 568.* Inter rariora vero ex Indiis allata ſpolia de Pedra Quadrata, aureis venis prædito lapide quadrato, quem in calculo partuq; difficili pulveris aut infuſi forma, nec ſine fructu adhiberi novi, ego Reſpondens tanto majori gloriari poſſum jure, quod à nemine ejus factam mentionem noverim, niſi quod Cl. M. F. LOCHNERVS ad L. SCHRÖ-

CKIVM,

ep. de Pareira Brava. CKIVM, ſibi à D. D. VACKIO, Archiatro Cæſareo, virtutem ejus lithontripticam, quam in proprio corpore expertus erat, laudatam, ut & ex ephemeridibus venetis, Galleria di Minerva inſcriptis To. V. p. X. p. 271. meminerit. Locum vero ejus natalem, nuſpiam tactum novi eſſe napalam, tractum nempe montanum inter Chinam & Tartariæ fines ſitum, ex quo menſe cumprimis Januario, quando locus iſte fumis igneis, quibus alias abundat, eſt vacuus, eruitur. Iſta vero, & ſi quæ ſunt alia exoticorum genera medicamentorum cum ab aliis nimiis extollantur encomiis, ab aliis alto contemnantur ſupercilio, nobis ingenioſa placet JO. BARCLAJI confeſſio, hisce concepta verbis: „ Permulta in ſolo noſtro nata negligimus, „ quæ ſi portentoſa ſervaret Aegyptus, aut Græcia „ miraculorum ferax, ſingula jamdudum luſtraſſe- „ mus, longinquorum nimis curioſi. De Malabaricæ regionis medicamentis HENRICVS VAN REEDE TOT DRAKENSTEIN ita exponit: „ Vivunt incolæ ad „ capularem fere ſenectutem, (vid. quæ ſupra de breviori earum vita ſunt commemorata,) eorumque va- „ letudini proſpiciunt. Indigenæ Medici, qui ex a- „ liis regionibus medicamenta non petunt, aut cer- „ te quam pauciſſima, illis ſolis, quæ ipſorum re- „ gio liberaliter ſuppeditat, contenti, quem morem „ Europæi ibidem locorum feliciſſime imitantur: „ Belgæ vero, qui ſub auſpiciis Societatis orientalis „ Indiæ morantur, neſcio qua oſcitantia utuntur „ medicamentis, quæ primum ex illis locis petita „ per Perſiam Arabiamque in Europam deferuntur, „ &

Euph. Satyr. P. II. p. 311.

Hort. Malabar. P. III Præf.

„ & hinc denuo mari in Indiam referuntur, fere ob-
„ ſoleta & corrupta non ſine ſumma ſumtuum jactu-
„ ra, qui huic rei ſine ullo commodo impenduntur.
Hæc vero poſtrema verba veritate non niti, toties expertus, ſimulac in Indiam ventum eſt, remotis priſtinis, obſoletis, nova comparari, præparari, ægrisque propinari, pace autoris affirmare non dubito.

Obs. XVIII.

Vt venena in India frequentia & valde deleteria occurrunt, ita non deſunt eximiæ virtutis antidota.

SCHOLION.

Morſus animantium venenatos vix effugere in Indiis queunt peregrini & indigenæ, cum in viis publicis ſerpentes erecta cervice obvios quosque adoriantur, ſed & fugientes fugiant. Vegetabilia vero toxica hic valde eſſe deleteria, ENGELBERTVS iterum KÆMPFERVS notavit his, quæ ſequuntur verbis: „ Aeſtuans inter tropicos ſolaris focus, ut ſalu-
„ tares rerum naturalium virtutes, ita & deleteriam
„ in venenis qualitatem magis intendit & acuit,
„ quam ſub zonis coeli magis algidi," idque viverræ mungo animantis, à quo uſum radicis mungos edocti creduntur Javæ & Sumatræ incolæ, & veneni inprimis macaſſarienſis uberiori deſcriptione, quam non ſine voluptate legas licet, ſed & antidoti duplicis, radicis nempe Mungos & lap. viperini expoſitione illu- *l.c. Faſc. III Obſ. X.*

luſtratum dedit. Huic vero M.F. LOCHNERI opera, qua Mungos, animalculum & radicem deſcriptam dedit, M.B. VALENTINI Indiæ litteratæ inſerta jungenda erit. Ejus efficaciam antidoti æque ac lapidis viperini, expertus novi virtutes alexipharmacas. Is autem extrinſecus vulnuſculis venenatis admotus tenaciſſime adhæret, donec veneno ex vulnere attracto ſaturatus ſponte decidat, lacte nigricante hinc reddito, abluendo, ut ex indigenerarum ore locutus E. KÆMPFERVS fidem facit, qui expoſito applicandi modo, Indis uſitato ita pergit: „De efficacia hujus lapidis, & quæ „ indies cum ipſo inſtituuntur in India experimen„ tis multa dicenda inquirenda, dubitanda veni„ rent. Quicquid ſit, ſpondent efficaciæ veritatem „ quotquot ex Hindoſtanis de lapide quæſivi, & in„ numeros inveni, tum qui experimenta ipſos ſe fe„ ciſſe, tum qui facta ſuis oculis vidiſſe, mihi per „ jovem lapidem jurarunt, adeo ut inter Indos de „ viperini lapidis virtute contra ſerpentis Cabelo „ morſum dubitare execrabilis incredulitatis cri„ men ſit. Reliqua inter antidota Cocus di Maldiva, Nux medica Maldivenſium dicta, in Inſulis Maldivienſibus prope maris littora occurrens, & à Coco vulgari cibo potuique Indorum dicato multum diverſa virtute non tantum antepileptica, adque partum facilitandum, ſed & alexipharmaca inſignis commemoranda venit.

p. 534.

OBS.

Obs. XIX.

Rei Indorum medicæ cum Sinica, Japonica, Perſica, Aethiopica & Aegyptiaca plurimum analogiæ intercedit.

SCHOLION.

Gentes verſus orientem aut meridiem ſitas ſimilibus fere, quibus Indi, affligi morborum generibus, & ſimili fere medendi ratione curari, ſupra jam paſſim, occaſione varia animadverſum eſt. Non poſſum tamen quin de una Japonia, quæ reliquarum vicem ſupplebit, hæc quæ ſequuntur Cl. KÆMPFERI verba hic iterum legenda proponam: „ Medicæ artis quam (noſtratis) Chirurgiæ gnariores ſunt. „ Medicamentorum tamen farragine ægros non „ multum fatigant medici: qui morborum radicem, „ quam obſtructionem vocant & doloris materiam „ (quam occluſos flatus ajunt) externa arte, puta „ acu, fumoque exterminant. Balneorum quoque „ uſu domeſtico, quo indigenæ puritatem corpori „ quotidie conciliant, innumeros morbos vel citra „ intentionem profligant; contractos quoque contumaciores noſtratium more ad thermas relegant, quibus ſparſim regio ſcatet efficaciſſimis. Neque vero Indiam thermis plane deſtitui exiſtimandum eſt, quorum decem ex ordine fontes virtute inſigni præditas in regione, quæ zittecon pattna appellatur, numerare licet. In univerſum ſolis

in regionibus orientalibus & meridionalibus majori fervori, & victui vitæque rationi, quæ pleriſque iſtis in locis una eſt, dicta modo analogia accepta ferenda erit.

Obs. XX.

Indiam inter utramque, orientalem & occidentalem ſeu Americam multa, ſi rem ſpectes naturalem & medicam, occurrunt, quæ ſibi invicem reſpondent.

SCHOLION.

Aëris hic eadem utrobique in locis æquatori ſubjectis aut certe non longe ab eodem remotis conditio, perpetuum utrobique ver, vel & perpetuus autumnus, æquinoctium fere perpetuum, ſumma locorum fertilitas, & reliqui effectus ſalutares & noxii in humanum quoque corpus redundantes obſervare licet. Et ſi quod hic in locis præſertim magis ad orientem vel occidentem ſitis deprehenditur diſcrimen, illud egregie doctiſſimus GVLIELMVS PISO, additis ubivis cauſis, notavit, verbis pone ſequentibus:

Hiſt. Nat. Braſil. p. 4.

„Tempora anni non niſi duo ſunt, calidum & ſiccum „ æſtas dicitur: alterum quod calidum & humidum „ ac veri Europæo ſimile brumæ vicem ſupplet. Id- „ que veriſſimum omnibus in Indiis intra utrum- „ que tropicum deprehenditur. Hiemis enim & „ æſtatis initium atque finis licet ob particularia in- „ cidentia loci, tum & æquatoris majorem vel mino-

„ norem vicinitatem, non in idem tempus incidant:
„ plerumque tamen annus ſex fere menſibus ad humidum & totidem ad ſiccum vergentibus abſolvitur. Adeo ut vel hinc etiam veritas Strabonis dicti confirmetur, nullum ſcilicet annum in Indiis inveniri utroque tempore ſine pluviis. Et quidem ea ratione ut hic non, ſicut in multis Africæ & Aſiæ, ejusdem nobiscum latitudinis, oris, maxima exinde intenſio & remiſſio æſtus, ſed nulla vel exigua ſaltem percipiatur, (ſole licet Braſilienſium Zenith menſe octobri & februario tranſeunte, radiosque ſecundum angulos acutiſſimos reflexis feriente terram.) Quæ diverſitas iſtarum regionum incolis ob crebras malacias noxiosque tepores interitum: harum contra ob dominatricem auram ſalutem promittit perpetuam. Vnde facile eſt colligere, anni tempeſtates eſſe non tam immediate ex ſole & aſtris eorumque motu æſtimandas; quam ventorum ſpecie & diverſitate, regionisque qualitate ac ſitu peculiari. Eadem cauſa ſolennibus illis torridæ ſubſolanis vel favoniis reddi poteſt. Quin in locis iſtis mediterraneis paulo verſus occidentem noctes non ſolum, ſed & dies aliquando ſunt frigidiores, quam in orientalibus littoralibus, usque adeo ut pruina aliquibus quandoque capillos riguiſſe conſtet. Etenim in Indiis cum multa ſint admiranda, illud tamen vel inprimis videtur omnium phyſicorum ingenia ſuperare, quod in eadem cœli plaga, ſolis acceſſu & receſſu pari, iisdemque anni menſibus ab orien-

„ tali parte quidem circa oceanum æſtas & ſiccitas „ ſit; ab occidentali vero trans juga montium & pa„ ludes Braſiliæ hiems, nebulæ & pluvia. Vt in „ tanta locorum vicinitate, quod ad rationem tem„ peſtatum attinet, iidem pene populi ſibi mutuo „ antipodes videantur eſſe. Parallelum fere exem„ plum ſupra de India orientali relatum occurrit.

Schol. ad Obſ. IV. „ Quam miram diſſonamque naturæ varietatem at„ que alia ejuscemodi, ſi quis diligentius apud ſe re„ putet, profecto intelliget, antiquos multa de æqui„ noctiali circulo & torrida zona falſo opinatos eſſe. „ Cum contra quam Ariſtoteles & Plinius aliique „ ſunt arbitrati, non ſolum habitabile hoc clima, ſed „ & temperatum ac fertile utique reddant, tum ro„ res perpetui, tum pluviæ & jucundi à pelago fla„ tus, dum vapores mane ſurgentes, qui nebulas „ tempeſtive diſcutiunt, æſtumque meridionalem „ temperant, ac ſoles puriſſimos & nitidiſſimos red„ dunt. Ac ſicuti morbos Americæ endemios ſpaſmos, catarrhos, hydropes, diarrhæas, dyſenterias, inque primis luem Indicam ſeu veneream, commemorante PISONE, eosdem fere eſſe deprehendimus, *l. c. L. II.* quos in orientali India ſupra notavimus; ita & in medicis & medicamentis Americanis magnam cum orientalis auxiliis Indiæ deprehendimus convenientiam. Illa enim balſamis nativis, tolutano, peruviano, oleis, mellibus non unius generis abundat, herbarumque & radicum medicarum & ad tutandam valetudinem potentium ſerpentariæ virginianæ, contrayervæ, corticis chin. chinæ, Radicis chinæ, ſar-

ſa-

ſaparillæ, pareiræ bravæ, ligni guajaci & ſaſſafras, pluriumque aliorum ferax eſt. „India autem ori-
„ entalis atque occidentalis cum medicamentis o-
„ mnium generum & ad omnem curandi neceſſita-
„ tem inſtructior ſit, quam Medicis Rationalibus,
„ mirum eſſe nulli debet, quod hactenus tam multa
„ inſignium virtutum recondita in ſinu gerat, quæ
„ merito in lucem protrahantur, uti PISO iterum
loquitur, cujus & hæc ſunt verba: „Experientia, au- *l. c. p. 23.*
„ torumque teſtimoniis conſtat, omnes paſſim In-
„ diarum incolas medicinam facere, & morborum
„ notitiam ex ſymptomatibus venari, ac cauſis ne-
„ glectis communi quadam animi notione eruere
„ indicationes ex morbis, iisque ſatisfacere contra-
„ rium remedium opponendo. Et paucis interje-
ctis: „Quantum vero ſeptentrionalium terrarum in-
„ colæ Indiarum aromatibus aliisve medicamentis
„ atque alimentis calefacientibus, ultra quam decet
„ ſunt dediti: tam e contrario Indi Aegyptiique ni-
„ mis ſunt proclives in vehementiora refrigeran-
„ tia, immemores aut ignorantes, ſi par fuerit utro-
„ bique error in exceſſu, hunc majorem vitæ no-
„ xam minari. Nec dubium eſt, de Braſilia aliisq;
„ Indiarum locis recte dici, quod de Græcia olim
„ Homerus: ſcilicet habere eam & ſuppeditare
„ *Φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυ-*
„ *γρά*, Interim ſeniores & exercitatiores eximii
„ ſunt Botanici, facilique negotio omnis generis
„ medicamina ex herbis undiq; in ſilvis conquiſitis
„ conficiunt. Idem vero doctiſſimus autor de vita

Ame-

Americanorum longæva ſequentem loquitur in modum: ,, Perquam mature pubeſcunt incolæ: ſeneſcunt tarde, idque ſine canitie aut calvitio. Quo fit, quod longe ultra centeſimum ætatis annum viridi ſenecta, non Americani tantum, ſed & ipſi Europæi fruantur totumque adeo territorium macrobium dici mereatur. Longe ab his diverſa ſupra de Indiæ incolis orientalis propria autopſia edoctus commemoravi, cum quæ ſequuntur illis per omnia congruant: ,, Braſilianorum liberi vivaciſſimi cum ventre duro ſint & prominulo, ſolidisque toris, quamvis ſubucula tantum leviori induantur, nihilominus injurias cœli ſecure contemnunt. Rident matres ineptam noſtratium in veſtiendis & educandis parvulis induſtriam, qua perſpirationem impediri & catarrhos multos generari ajunt. Nulli inter illos ſtrabones, luſcioſi, claudi gibbove deformati inveniuntur: cum tamen infantes nunquam aut linteis involvantur, aut involuti faſciis Europæorum more ligentur. Frigida frequenter lavantur. Idem provectioribus uſitatiſſimum eſt: cum ob innatam genti munditiem, tum ob firmandam & tuendam corporis ſanitatem.

l. c. p. 12.

Obs. XXI.

In Nautica, ſeu Claſſianorum & Navigantium Medicina poſt ſpicilegium meſſis ampla relicta eſt.

SCHO-

SCHOLION.

Indiam qui hodie utramque petunt, itinere maritimo eo plerumque tendunt & quidem ſatis diuturno & moleſto, unde multi morbis correpti medicina indigent. Spicilegium hac in re fecerunt I. R. GLAVBERVS & W. COCKBVRN, ſed ſpicilegium tantum. GLAVBERVS enim famem & ſitim, ceu præcipuas navigantiũm moleſtias reſpiciens, utriq; medelam, fami ex frumento concentrato & in mellis formam redacto, ſiti vero ex ſalis ſpiritu ſingulari arte confecto parare contendit. COCKBVRNI vero libellum futuri tantum operis particulam eſſe, & nonnullas tantum de navigantium morbis obſervationes tradere, ex ERVDITORVM ACTIS diſcimus. In ea vero, quæ Cl. CHRISTIANI VATERI præſidio à M. P. ab ASPEREN Hafnienſi ventilata proſtat de Morbis Claſſiariorum & Navigantium, eorumque remediis diſſertatione, tum horum cauſæ morborum ad liquidum perductæ, tum ſingulorum remedia indigitata ſunt. Sunt autem ex tot cauſarum numero, in mortalium perniciem quaſi conſpirantium oriundi morbi, nauſea inprimis, vomitus, omnis generis febres, ſcorbutus, variis ſtipatus ſymptomatibus, arthritis, oculorum vitia non una, contuſiones, luxationes, fracturæ & ſexcenta alia mala, aëris vel frigidioris, vel calidioris, aut impurioris & inſectis ſcatentis, vel & victus culpa, & aquæ inpri-

d. Conſol. Navig.
d. morb. Navig.
1697. p. 549
1698. p. 523.
Vitemb. 1715.

primis puræ dulcis & recentis defectu miſeris navigantibus infeſta, multis etiam funeſta, adeo ut ex centenis navem in Hollandia ingreſſis vix unum atque alterum, ad caput usq; bonæ ſpei, famoſum illud Africæ promontorium, nedum in Indiam ſalvum atque incolumem perveniſſe, veriſſimaq; eſſe deprehenderim, quæ à nemine forſan ſine horrore, ita ut a I. A. de

l. c. L. I. p. 2. MANDELSLO relata ſunt, leguntur: ſub linea nempe æquinoctiali degentes, & ſolis ardore quaſi exuſtos, aqua pura ſufficienti deſtitutos, marina falſa, & ut plerisque cum PISONE videtur, inſectis repleta utentes, non ſcorbuto tantum, dyſenteria, & febribus malignis corripi, iisdemque confectos fatis cedere, ſed & non paucos furore abreptos, & per læſam imaginationem ſe Reges, Principes Dæmones exiſtimantes, quin & anabaptiſtas & deſperabundos ſe in mare præcipites dare. Hisce tot ac tantis malis medelam parare & undiquaq; conquirere operæ erit pretium. Hinc CHRISTIANVS Daniæ Rex ſeculi prioris anno quadrageſimo commotus univerſo collegio Medico Hafnienſi clementiſſime injunxit, ut in commune omnes cito & ſtudioſe deliberarent, quomodo tot morbi & inprimis febres periculoſæ & contagioſæ, quæ in Holmia inter naucleros regios tum temporis maxime graſſabantur, curari & præcaveri poſ-

Locul. XLI p. 439. ſint, ut T. BARTHOLINVS in Ciſta Medica fidem facit. Spiritum vini in regionibus putridis & in ſcorbuto, ubi ſanguis ex nimis ſalſo aëre & cibo aceſcit, ceu

Phyſ. Subterr. p. 368. præſtantiſſimum cum I. I. BECHERO commendant plerique auxilium, illum vero noxium atque ex illius

uſu

uſu vel potius abuſu ſcorbutum ferinum, icterum hydoprem aliaque mala contraxiſſe nautas, Medici obſervarunt Dani, ut eſt in ACTIS HAFNIENSIBVS fuſius relatum. *Vol. V. Obſ. CXVIII.* Quin & in frigidis regionibus nautas, quibus plenus victus & abundantia ſpiritus vini data fuere, omnes ad unum ſubitanea & præmatura morte ſæpe extinctos eſſe, econtrario vero Anglos aliosque caſu ibidem relictos, & ſola aqua miſerrimisque offulis è balenarum reliquiis ſitu & marcore corruptis paratis per novem menſes & amplius vitam ſervaſſe, & integra ſanitate ad ſuos rediiſſe, ex M. LISTERO C. VATERVS obſervat. *l. c. p. 26.* Quare FRIDERICI DEKKERI conſilium claſſiariis & navigantibus ſalutare & dignum viſum eſt, quod labori præſenti colophonem imponat. Is enimvero artis uſu præſtantiſſimus quondam in Belgio Medicus præterquam quod theriacam ſacram navigantium anchoram paſſim appellat, inprimis notandum judicat, nautis & qui per mare diu navigant, non tam ſpirituoſa, volatilia, quam acida vel ſubacida convenire, *Exerc. Pr. p. 579.* imo inter medicamenta illis proficua oleum vitrioli omnibus palmam præripere, item poma citria, limona & ſimilia. Hæc vero omnia navigantium ærumnis mitigandis neutiquam ſufficere, ſed ſufficientem aquæ dulcis copiam una cum carnibus recentibus & ſimilis farinæ leguminibus omnibus reliquis præſidiis longe anteferendam, horum vero omnium aſſervationem in navibus diuturno itinere vectis, poſſibilem eſſe, claſſes ex India reduces, & omni rerum ad vitam neceſſariarum apparatu ſufficienti inſtru-

ctæ, neque adeo morbis expoſitæ ſatis, opinor, evincunt. Hanc vero meſſem ulterius ingredi merito veremur, qui ſpicilegium non meſſem facere conſtituimus. Quare & ſpicas colligimus, & hoc quicquid eſt operis aliis majori ingenii felicitate judiciique acumine gaudentibus lubentes relinquimus.

S. D. G.

Co-

COROLLARIA.

I.

Diluvii univerſalis argumentum non poſtremum Hiſtoria ſuggerit Naturalis.

II. Notatu dignum eſt, herbas & vegetabilia quaſi poſitive a D. O. M. ut comedantur, juberi, carnes autem aut prohiberi, aut quaſi connivendo tantum concedi, vid. Gen. IX. 3. I. 29. 30.

III. Ex Pſ. CIV. 15. fruſtra patrocinium ſuæ quærunt ſententiæ Medici & Philoſophi Pneumatici.

IV. Dari purgatorium, Theologi quoque orthodoxi adſerere non dubitant.

V. Ex eo, quod numero idem non eſt hominis provectioris corpus ætatis, quod in juventute aut prima fuit infantia, fruſtra HENR. MORVS juxta Jobi XIX. 25. ſq. adſerere dubitat, idem numero corpus ex mortuis aliquando reſurrecturum eſſe.

VI. Umbilicalium ligatura vaſorum non adeo neceſſaria, hæmorrhagiæ ſaltem ex eadem intermiſſa metus fruſtraneus eſſe videtur.

VII. Vulnerum lethalitatem quando arctis adeo limitibus circumſcribunt Medici, non ideo de pœnis vel mitigandis vel augendis, quod JCtorum eſt, ſunt ſolliciti.

VIII. De partus ſemeſtris, ſeptimeſtris, octimeſtris, vel decimeſtris, & ultra vitalitate, vel idcirco judicium ferre accuratum & numeris omnibus abſolutum difficile eſt, quod conceptionis momentum & graviditatis initium plerumque lateat aut dubium ſit.

IX. Chin-chinæ uſus in febribus intermittentibus ſæpe noxius, interdum inſons & ſecurus, raro admodum neceſſarius eſt.

X. Rerum non naturalium appellatio apud Hippocratem & Galenum non occurrit, ſed ſequioris ævi partus eſt.

Wehrter

* * * * * *

Wehrter Parmann / Deine Reiſen
Sind zwar billig hoch zu preiſen,
Doch ſie ſind es nicht allein.
Was du bey ſo viel Gefahren
In der Artzeney erfahren
Muß Dir rühm- und nützlich ſeyn.

* * * * * *

Zwar die Kunſt ſteht alle Stunden,
Nicht an Zeit und Ort gebunden
Jedem offen und bereit.
Doch wer emſig ſich bemühet,
Und in ferne Lande ziehet,
Der wird deſtomehr erfreut.

* * * * * *

Wer das güldne Vlies erlangen
Wer mit Lorbeer-Kräntzen prangen,
Wer mit Ernſt erſteigen will
Helicons erhabne Spitzen,
Der muß öffters zittern, ſchwitzen,
Lauffen, ringen, halten ſtill.

* * * * * *

Drum ſo folgt auf Dein Bemühen,
Auf Dein hin und wieder Ziehen
Nun auch der erwünſchte Lohn.
Gebe GOTT, der Gaben Quelle,
Daß ohn alle Unglücks-Fälle,
Seine Gnade bey Dir wohn.

Alſo wünſchet
Der PRAESES.

Der

*

Der ſtrenge Cato ließ die Medicos vertreiben, a)
In dem berühmten Rom behielte keiner Sitz,
In gantz Italien ließ er nicht einen bleiben,
Der hoch-erfahren war, nach weiſer Griechen Witz.
O allzu ſtrenger Schluß! weit klüger iſt geſchrieben
Von dem, der weiſer iſt, als jener Römer war,
Des Syrachs weiſer Mund, der lehret, daß zu lieben, b)
Und hoch zu ehren ſey ein Artzt, der in der Schaar
Der wahren Kenner ſteht, die Gott von Hertzen ehren,
Die bey der Artzeney erkennen Gottes Krafft,
Die lernen emſiglich, wie ſie nur mögen lehren
Des Höchſten Wunderwerck, und was die Allmacht ſchafft.
Er kan, mein werther Freund / von vielen Wundern ſagen,
Die auf dem weiten Meer gar wunderbarlich ſind,
Die uns an dieſem Ort unmüglich zu erfragen,
Wobey der Klügeſte doch immerdar ein Kind.
Er will hinführo auch aus den Geſchöpffen leſen,
Ja wie die Erde voll der Güte Gottes ſey,
Das kleineſte Geſchöpff beweiſet Gottes Weſen,
Des Höchſten Wunderwerck iſt ſelbſt die Artzeney.
Was kan demnach ſein Fleiß begieriger erwehlen,
Als, daß Er ferner hin nach ſolcher Weisheit ſteht,
Die

a) Polydorus Vergilius de rerum inventoribus lib. I. cap. XX.

b) Syrach XXXVIII. v. 1. & ſeqq.

Die ihren Freunden nie die Ehre läſſet fehlen,
Womit Er hoch-berühmt nun ausgeſchmücket geht.
GOtt ſegne Seinen Fleiß! Er ſegne Sein Curiren!
Es ſteh der beſte Artzt Ihm ferner kräfftig bey!
GOtt wolle Gnaden-reich Ihn treulich alſo führen,
Daß Er in dieſer Welt, und dort geſegnet ſey!

Hiemit hat dem HochEdlen- und HochErfahrnen Herrn Paxmann, als Seinem liebwehrtem Beicht-Sohn zu der Doctor-Würde ſo willig, als ſchuldig gratuliren wollen,

Ludowig Schumacher,
Miniſt. Hamel. Senior.

Erlaube wehrter Freund, daß ich nach meiner Pflicht,
Da du heut Doctor wirſt, Dir ſchlechte Wünſche bringe,
Und Deinen Ehren-Tag aus Hertzens-Grund beſinge;
Verſchmähe dieſes Blat von Deinem Diener nicht.
Es ſchenckt Apollo Dir den längſt verdienten Lohn,
Weil Du von Jugend auf der Tugend echtes Weſen
Und edle Wiſſenſchafft zu lieben auserleſen;
Gebührt die Ehre Dir gleich einem Muſen Sohn:
Du haſt die Medicin mit ſonderbahrem Fleiß
Gelernet und geübt in mehr als funfzehn Jahren,
Was Krancken heylſahm iſt geprüfet und erfahren,
Wie diß Oſt-Indien annoch zu rühmen weiß.

Nun

Nun ſoll Europa auch von der Geſchicklichkeit,
Die GOtt Dir beygelegt nach Wunſche profitiren;
Du wilt in ſelbigem was kranck und ſchwach curiren:
Obs gleich zu wieder iſt dem höchſt=erboſten Neid.
Der Höchſte ſtehe Dir in Deinem Vorſatz bey,
Er laſſe Freuden=Oel auf Deine Scheitel rinnen,
Er cröne Deine Cur, Dein Laſſen und Beginnen,
Damit was kräncklich iſt von Schwachheit künfftig
frey.
So manniges Recept von Dir geſchrieben iſt;
So manger Raht annoch Gebrechliche erquicket:
So manger Seegen ſey von Gott Dir zugeſchicket,
Da Du, mein wehrter Freund! nunmehro Doctor
biſt.
Wird dann was elend iſt nächſt Gott durch Dich ge-
ſund,
Und darff für groſſer Pein hinkünfftig nicht mehr kla-
gen,
So wird die gantze Welt von deinen Curen ſagen:
Der Himmel gebe es! Dis wünſchet Hertz und Mund

Jhro HochEdl. des Herrn Doctoris Paxmanns
ergebenſten Dieners und Vettern,

Juſt Heinrich Leo/
Der Hämelſchen Schulen p. t. Conrectoris.